

TULEVIEN INSINÖÖRIEN JA TERVEYDENHOITAJIEN TYÖELÄMÄN TUNNETAITOKARTOITUS

Kimmo Kouhia
Irja Pietilä
Ann-Marie Suvisaari
Tarja Toikka

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Marraskuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

Tampereen ammattikorkeakoulu
 Ammatillinen opettajakorkeakoulu
 Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Kimmo Kouhia; Irja Pietilä; Ann-Marie Suvisaari; Tarja Toikka
 Tulevien insinöörien ja terveydenhoitajien työelämän tunnetaitokartoitus
 72 sivua + 9 liitesivua
 Marraskuu 2012
 Työn ohjaaja Päivi Lehtonen

TIIVISTELMÄ

Tämän kehittämishankkeen takana on ryhmä eri alojen opettajia, joilla on jokaisella pitkä vuosia jatkunut opettajakokemus. Ryhmä kiinnostui haastavasta aiheesta jo melko varhaisessa vaiheessa opettajankoulutusta. Tunteet ovat abstrakti asia, niitä ei voi mitata, vaikka ne näkyvät toiminnassa. Aivotutkimus on tehnyt tunteet uudella tavalla tärkeiksi ymmärtää ja käsitellä työelämän kontekstissa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut kartoittaa ja kuvata AMK-opiskelijoiden käsityksiä tulevaisuuden työelämän viestintä- ja tunnetaidoista.

Koehenkilöinä ovat olleet Tampereen ammattikorkeakoulun toisen vuoden koneinsinööriopiskelijat sekä Laurea-ammattikorkeakoulun neljännen vuoden terveydenhoitajaopiskelijat. Insinöörien ja sairaanhoitajien valikoituminen tutkimukseen oli sattumaa. Emme hakenneet tietoisesti ammattialoja, joissa tunnekäsitykset voisivat olla vastakkaiset. Ryhmäämme vain kuului näiden alojen opettajia. Kartoitukset suoritettiin lokakuussa 2012. Opiskelijat pohtivat ohjatusti tunnesanalistan avulla pienissä ryhmissä, mitä tunnetaitoja he pitivät oman ammatinsa edustajille tärkeinä tulevassa työelämässä. Lisäksi molemmat ryhmät listasivat toistensa tarvitsemia tunnesanoja. Käytimme ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkuksi” kutsumassamme kartoituksessa kahta erilaista menetelmää.

Kartoituksen perusteella insinööriopiskelijoiden omista tunnetaidoista kärkeen nousivat innovatiivisuus, paineensietokyky, yhteistyöhalukkuus, taitavuus sekä kärsivällisyys. Insinööriopiskelijoiden terveydenhoitajille antamien tunnetaitojen ja ominaisuuksien kärkeen nousivat taitavuus, paineensietokyky, hienotunteisuus, toisten auttaminen ja kärsivällisyys. Terveydenhoitajien itselleen antamista tunnetaidoista etusijalle nousivat suvaitsevuus, ystävällisyys, positiivisuus, onnellisuus, yhteistyöhalukkuus ja rehellisyys. Terveydenhoitajaopiskelijat painottivat insinöörien tunnetaidoissa kilpailuhenkyyttä, paineensietokykyä, neuvokkuutta, yhteistyöhalukkuutta, toimintatarmoa, taitavuutta, kiinnostuneisuutta, innovatiivisuutta ja yksitoikkoisuuden sietokykyä. Molemmat ryhmät painottivat tunnetaitojen merkitystä jokapäiväisessä elämässään ja erityisesti työelämän ristiriitatilanteissa ja vaativissa projekteissa.

Tutkijat saivat viitteitä siitä, miten opiskelijat suhtautuvat tunteisiin työelämäkompetenssina ja mitä tunteita he pitivät tärkeinä tulevassa työelämässään. Tutkimus valottaa myös miten tunnetaitoja voisi tutkia opiskelijoiden keskuudessa.

Asiasanat: tunnetaito, tunneäly, tunnesana, hermeneuttinen kehä, esimies, alainen, työyhteisö, työelämätaito, insinööri, terveydenhoitaja

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
1.1 Tunnetaitojen merkitys tänään ja tulevaisuudessa	5
1.2 Tutkimusidean syntyminen ja tutkimuksen tarkoitus	8
1.3 Tutkimuksen filosofinen lähtökohta	9
2. Tunnetaidot insinöörien ja terveydenhoitajien opetussuunnitelmissa.....	12
2.1 Tampereen ammattikorkeakoulun konetekniikan viestinnän ja tunnetaitojen opetus	12
2.2 Hoitotyön opinnot Laurea-ammattikorkeakoulussa.....	14
2.3 Insinöörien ja terveydenhoitajien opetussuunnitelmien vertailua.....	17
3. Tunnetaidot ja työelämä.....	19
3.1 Tunteen määrittelyä.....	19
3.2 Tulevaisuuden kompetenssien määrittelyä	21
3.3 Tunnetaidot ja työelämä.....	24
4. Menetelmien kehittelyä tulevaisuuden tunnetaitojen kartoitukseen	28
4.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuskysymykset.....	28
4.2 Kvalitatiivinen ja hermeneuttinen tutkimusote	29
4.3 “Tulevaisuuden työelämän tunnesalkun” kehittelyprosessi.....	32
4.4 Kaksi tiedonhankinnan menetelmää ja testausprosessit.....	37
4.4.1 Tampereen ammattikorkeakoulu ja insinööriopiskelijat.....	37
4.4.2 Laurean ammattikorkeakoulu ja terveydenhoitajaopiskelijat	40
5. Insinöörien käsityksiä työelämän tunnetaidoista	44
5.1 Insinööriopiskelijoiden käsityksiä omista tunnetaidoistaan tulevassa työelämässään	44
5.2 Insinööriopiskelijoiden käsityksiä terveydenhoitajien tulevaisuuden tunnetaidoista	46
5.3 Insinööriopiskelijoiden vastauksia avoimiin kysymyksiin	48
6. Terveydenhoitajien käsityksiä työelämän tunnetaidoista.....	52
6.1 Terveydenhoitajaopiskelijoiden käsityksiä omista tunnetaidoistaan	52
6.2 Terveydenhoitajaopiskelijoiden käsityksiä insinöörien tulevaisuuden tunnetaidoista	56
6.3 Terveydenhoitajaopiskelijoiden vastauksia avoimiin kysymyksiin.....	57
7. Tulosten analyysiä.....	59

7.1	Insinööriopiskelijoiden antamien tulosten tulkintaa	59
7.2	Terveystenhoitajaopiskelijoiden tulosten tulkintaa	60
7.3	Molempien opiskelijaryhmien antamia yhteisiä tunnetaitoja	62
8.	Yhteenveto ja ideoita tunnetaitojen opiskeluun tulevaisuudessa	64
	Lähteet.....	68
	Liite1. Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” -materiaali	73
	Liite 2. Laurea-ammattikorkeakoulussa käytetty tunnekarttapohja	81

1. Johdanto

”Prediction is very difficult, especially about the future”.

(Niels Bohr (1885 – 1962), Tanskalainen fyysikko)

1.1 Tunnetaitojen merkitys tänään ja tulevaisuudessa

Nykyisessä maailmassa niin insinöörin kuin terveydenhoitajan työelämä on jatkuvaa yhteistyötä eri sidosryhmien kesken. Ihmisten on tultava toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja vaihtelevissa tilanteissa. Tämä vaatii monenlaista osaamista ja varsinkin monenlaisia tunne- ja viestintätaitoja.

Senge (1999) korostaa yksilön kykyä oppia läpi elämän. Senge uskoo tiimipelaamiseen. Oppiminen on organisaatioissa aina yhteistyötä. Yhteistyö puolestaan edellyttää toimintamallien tunnistamista, jotta niitä voidaan kehittää. Tämä on helpommin sanottu kuin tehty, sillä toiminta on usein organisaatioissa hiljaista tietoa. Johtamisessa on kyse yhteisen vision luomisesta. (Senge, 1999.)

Tulevaisuuden osaajien on siis kyettävä luomaan yhteistä käsitystä tavoiteltavasta toimintamallista, osattava sekä haluttava oppia ja oltava rohkea tiimipelaaja. On osattava käydä dialogia eri alojen ja organisaation eri tasoilla toimivien ihmisten kanssa.

Työelämän megatrendejä on selvitelty erilaisissa ennakointiprojekteissa ja tutkimuksissa. Työnantajan arvostamia tunnetaitoina pidettäviä ominaisuuksia ovat: kyky motivoida ja inspiroida muita, kyky kuunnella ja ymmärtää toisten mielipiteitä sekä kyky myös saada asioita tapahtumaan. Seuraavassa taulukossa rinnastetaan työelämässä meneillään olevia megatrendejä ja niissä tarvittavia asiantuntijavalmiuksia. Sosiaaliset taidot painottuvat voimakkaasti. Mukana ovat sellaiset hyvin pehmeät ihmis- taidot kuin suvaitsevaisuus ja sopeutuvuus. Globaalissa maailmassa kulttuuriosaaminen on myös tärkeää. (Oulun yliopisto, 2012.)

Taulukko 1. Työelämän megatrendit ja niitä vastaavat asiantuntijataidot (Ruohotie & Tynjälä, 2005)

MUUTTUVA TYÖELÄMÄ, MEGATRENDEJÄ	ASiantuntijavalmiudet, ASiantuntijataidot
Tieto-, viestintä- ja automaatiotekniikan kehitys	Tietokoneen ja tietoverkkojen käyttötaidot, medialukutaito, kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisutaidot
Globalisaatio	Kielitaito, kulttuuriosaaminen, suvaitsevaisuus, eettisyys, sopeutuvuus
Jatkuva muutos, kompleksisuus, epävarmuus	Oppimistaidot, itsesäätelytaidot, refleksiivisyys, joustavuus, proaktiivisuus, aloitteellisuus, yrittäjyys, monialaisuus, rajanylitystaidot, kyky sietää paineita ja epävarmuutta
Verkostoituminen, tiimityöprojektit	Yhteistyötaidot, kommunikaatiotaidot, esiintymistaito
Symbolianalyttinen työ	Korkean asteen ajattelu, innovatiivisuus, visiointikyky
Rutiinipalvelut	Luotettavuus, täsmällisyys

Ihmiseen kohdistuu tunneilmaisun säätelyn vaatimuksia jo pelkästään siitä syystä, että ihminen on sosiaalinen olento. Tarvitsemme lajitovereitamme ympärillämme. Minän kehittyminen tapahtuu prosessina yhteisön, kulttuurin ja niihin liittyvän sosiaalisen vuorovaikutuksen paineessa. Ilman mahdollisuutta kokea ja nähdä itsensä ”toisten silmillä katsottuna” ihmisen henkilökohtainen minä ei voi kehittyä. (Rogers, 1961; Greene, 1986; Bakhurst ja Sypnowich 1995.)

Mentalisaatio -käsite painottaa ihmissuhteiden ja tunneilmaisujen säätelyä (Fonagy, 1991). Se tarkoittaa kykyä nähdä itsensä ja toinen olentoina, joilla on omat halunsa, uskomuksensa ja päämääränsä. Kesäkuussa 2012 Helsingin Sanomissa oli mielipidekirjoitus, jossa Marjukka Pajulo (2012) kirjoitti mentalisaatiosta. Hänen mukaansa ”toisen ihmisen näkökulman pohtimista ja huomioimista voi ja tulee harjoitella kautta ihmisiä. Oikeastaan koko yhteiskuntamme tarvitsisi mentalisaatiota vahvistavan hoitokuurin eli toisen ihmisen kokemusta pohtivan ja arvostavan asennemuutoksen.” (Pajulo, 2012.)

Tunnetaidot näyttävät tuoreen johtamiskirjallisuuden ja aivotutkimuksen sekä omakohtaisen opettajakokemuksemme perusteella olevan keskeisiä työelämävalmiuksia tänä päivänä, mutta niiden merkitys tulee yhä lisääntymään. Tunneälytaidot ovat monien tutkimusten mukaan tärkeimpiä ja myös opittavissa olevia johtamiskompetensseja, joilla on keskeinen merkitys organisaation ilmapiiriin ja tuloksiin (Simström, 2009).

Sosiaaliset kyvyt ovat riippuvaisia peilineuroneista, joista osa jäljittelee havaitsemaamme toimintaa, osa lukee toisten aikeita ja osa tulkitsee tekojen sosiaalisia seurauksia. Ne näyttävät myös selittävän tapaa jolla lapset oppivat. (Goleman, 2007.) Ei siis ole samantekevää, millaisia tunteita ilmennämme työyhteisöissä. Tunteiden vaikutus muihin ihmisiin on automaattista ja siksi tunteita pitää kyetä säätelemään.

Sosiaalisissa tilanteissa tunteiden ilmaisemiseen, tulkintaan ja säätelyyn liittyy monenlaisia rajoituksia, kuten tarve hallita mielihaluja ja yllykkeitä, ilmaista tunteita tilanteisiin sopivasti, reagoida vahvoihin tunteisiin rakentavasti ja vaikkapa luovia pois tunnekuohuista ja äärimmäisistä tunteista. Tunnetaidot liittyvät itseen, toimintaan ja ihmissuhteisiin. Ne ovat keskeinen osa itsetuntemusta. Itsetuntemus koostuu itseä koskevista käsityksistä, omista arvoista ja tavoitteista sekä henkilöhistoriasta. Tunteista puhuminen ja tunnetaitojen harjoittelu on haaste myös oppimisprosessissa. Tunnetaitoja on

yleensä harjoiteltava todellisen elämän tilanteissa toistuvasti ennen kuin hankalien tunteiden kanssa huomaa edistystä. (Suomen mielenterveysseura, 2012)

Karma (2012) on tutkinut tunnetaitoja erilaisissa organisaatioissa. Hänen mukaansa tunteet siirtyvät yksilöstä yhteisöön ja päinvastoin. Puutteelliset tunnetaidot aiheuttavat toimintaa lamauttavia ”tunnejumeja”. Tunnetaitojen niukkuus, passiivisuus ja kärsimyksen hyväksyminen osaksi jokapäiväistä elämää syntyvät yksilön pessimistisyyden ja yhteisön toimimattomuuden yhdistelmästä. Leikillisyyteen ja improvisointiin perustuvat tunnetaidot auttavat rakentamaan rikasta merkitysmaailmaa. (Karma, 2012.)

1.2 Tutkimusidean syntyminen ja tutkimuksen tarkoitus

Saimme alkuinnostuksen tähän kehitystehtävään Tampereen ammattikorkeakoulussa ammatillisten opettajakorkeakouluopintojen aikana, kun mietimme ammattikorkeakouluopiskelijoiden viestintä- ja tunnetaitoja. Huomasimme, että pienryhmämme ”Tahdonvoima” oli lähes kaikissa harjoitustehtävissään pohtinut emootioiden merkitystä oppimistilanteissa, opettajan etiikkaa, opettajan motiiveja sekä opettajan viestintätyylejä. Tunteet ja tulkinta ovat siis olleet pienryhmämme mukana kirjoitelmissamme alusta lähtien. Tuntui loogiselta kehittää ideaa myös kehityshankkeessamme.

Motiivina tähän emootioiden merkitystä pohtivaan kehityshankkeeseen oli myös se, että tunnetaidot näyttävät tuoreen tunnejohtamiseen keskittyvän johtamisjargonin sekä omaehtoisen opettajakokemuksemme perusteella olevan keskeisiä työelämävalmiuksia.

Lisäksi meitä askarrutti, tunnistavatko opiskelijat tunnetaitoja itsessään ja yhteisössään ja onko heillä tunnetaitoja varten käsitteitä? Meille oli myös epäselvää, tuottaako koulu-opiskelijoille käsityksen tunnetaitojen tarpeellisuudesta, eli tukeeko opetussuunnitelma tunnetaitojen kehittymistä. Pienryhmämme käsitys ennen alakohtaisten opintosuunnitelmien tarkastelua oli, että niin sanottuja ”kovia” ammattiaineita opetetaan kyllä paljon ja laajalla otannalla, mutta tunteisiin ja viestintään liittyviä kokonaisuuksia melko vähän. Jos eroja insinööriopiskelijoiden ja terveydenhoitajien opetussuunnitelmissa löy-

tyy, niin heijastuuko se asenteina tunteista puhumiseen ja niiden tarpeellisuuden havaitsemiseen.

Kehittämishankettamme suunnitellessa ajattelimme, että olisi mielenkiintoista, nyt opettajakoulutuksen loppupuolella, kääntää huomio osittain pois opettajasta ja tutkiskella, mitä opiskelijat ajattelevat tunnetaidoista työelämää silmällä pitäen. Koska tunnetaidot on hyvin laaja alue, keskityimme työelämässä tarvittaviin tunnetaitoihin. Opettajien asenteita ja viestintätyylejä olimme pohtineet oman opettajuutemme reflektoinneissa paljonkin. Käsityksemme kuitenkin oli, että koulu pyrkii olemaan tunteista neutraali ja asiapitoisuutta korostava ympäristö. Koulu on monesti puutteellinen ympäristö sosiaalisten taitojen opettelun kannalta. Oppijakeskeisyys on korostunut ammatillisten opettajakorkeakouluopintojemme aikana. Niinpä aloimme kehittää oppijakeskeistä tai käyttäjäkeskeistä tapaa yhteisöllistä tiedonrakenteluamme varten.

Halusimme suunnata selvityksemme tulevaisuuteen ja kartoittaa opiskelijoiden käsityksiä heidän tulevissa ammateissaan tarvitsemista tunnetaidoista sekä niihin liittyvistä viestinnällisistä taidoista opetusohjelmissa. Lisäksi meitä kiinnosti, mitä tunnetaitoja opiskelijat liittävät mukaan valitun toisen ammattikunnan tunnetaitoihin. Olisiko nykynuorilla edelleen ammatteihin liittyviä stereotypioita. Kohderyhmiksemme valikoituivat Tampereen ammattikorkeakoulun toisen vuoden koneinsinööriopiskelijat sekä Laurea-ammattikorkeakoulun viimeisen vuoden terveydenhoitajaopiskelijat. Hankkeemme on siis kaksijakoinen, toisaalta meitä kiinnostaa tunteita luotaavan prosessin kehittäminen ja toisaalta syntyvä tieto ja sen soveltaminen opetuksessa.

1.3 Tutkimuksen filosofinen lähtökohta

Monialaisen selvityksemme yhtenä filosofisena lähtökohtana on Kantin (Häkli, 1999; Niiniluoto, 2002) filosofia. Kant väittää, että kaikki tieto on ihmismielen käsitteellisten rakenteiden luomaa. Tieto ei ole stabiilia, eikä se perustu vain ihmisten havaintoihin tai kognitioon, vaan todellisuus rakentuu tiedostamisen kautta ja siksi sisältää sekä tiedollisen että kokemuksellisen puolen. Kantin teoria korostaa ihmisten aktiivista roolia tiedon luojina asioiden tunnistamisen ja tulkintojen kautta. Lisäksi on huomattava, että Kantin

teorian mukaan ihmisten uskomukset vaikuttavat siihen, mitä he näkevät tai kuvittelevat näkevänsä. (Häkli, 1999; Niiniluoto, 2002.)

Toisena filosofisena perustana on ollut hermeneuttinen ajattelumalli, joka lisää Kantin teoriaan esiymmärryksen ja ennakkoluulot. Hermeneuttinen näkökulma, suhtautumien elämään ja toisen ymmärtämiseen, pyrkii saamaan aikaan yhteyden, joka on mielekäs, eettinen ja joka tuo esille ennakkoluulomme, esiymmärryksemme. Hermeneuttisen säännön mukaan ihmistä tulee ymmärtää sekä yksityiskohdista että kokonaisuudesta käsin, näiden välillä kehämäisesti liikkumalla. (Gadamer, 2005.)

Hermeneuttisen tutkimuksen päämäärä on sama kuin kaikessa humanistisessa tutkimuksessa: ymmärtää kohde syvemmin. Jokaisella tutkijalla on työn alkaessa kohteesta jonkinlainen alustava mielikuva, esiymmärrys, jota hän sitten pyrkii syventämään. Näkökulmaa vaihtamalla kohteen ymmärtäminen ensinnäkin laajenee, ja kun sen jälkeen palataan aikaisempaan näkökulmaan myös siinä päästään entistä syvemmälle, äsken saadun laajemman näkemyksen ansiosta. Näkökulmien vuorottelusta käytetään nimitystä hermeneuttinen kehä (Kuva 1), tai "hermeneuttinen spiraali" jos halutaan korostaa sitä, että työn tarkoituksena ei ole palata alkupisteeseen vaan edetä johonkin suuntaan, nimitäin syvemmälle. Vuorottelua jatketaan, kunnes uusia oivalluksia ei enää synny. (Tiedon hakeminen tekstistä) Hermeneuttista lähestymistapaa käsitellään tässä työssä tarkemmin pääkappaleessa 4.

Kuva 1. Hermeneuttisen ymmärryksen kehä (Tiedon hakeminen tekstistä. 2012).

Kehityshankkeemme on liikkunut hermeneuttisen kehän tavoin. Se on kaivautunut jokaisen tutkimusryhmäläisen elämään, kokemuksiin, opettajaksi opiskeluun ja opettamiskokemuksiin ja niiden reflektointiin yhdessä. Olemme liikkuneet esiymmärryksettämme kokeilujen kautta laajenevaan ymmärrykseen ja takaisin perusongelman luo hermeneuttisen kehämallin mukaisesti.

Tässä raportissa lähdemme liikkeelle Tampereen ammattikorkeakoulun konetekniikan insinööriopiskelijoiden ja Laurean ammattikorkeakuullun terveydenhoitajaopiskelijoiden opetussuunnitelmista viestintä- ja tunnetaitojen oppimisen osalta. Sitten luomme yleiskatsauksen tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja tutkimusmenetelmän kehittälyprosessiin. Tutkimuksen tulosten analysoinnin jälkeen annamme ideoita tunnetaitojen opiskeluun tulevaisuudessa.

2. Tunnetaidot insinöörien ja terveydenhoitajien opetussuunnitelmissa

2.1 Tampereen ammattikorkeakoulun konetekniikan viestinnän ja tunnetaitojen opetus

Viestinnän ja tunnetaitojen opetus on melko pienessä roolissa Tampereen ammattikorkeakoulun konetekniikan opiskelussa kun huomioidaan, että insinööri (AMK) on kokonaisuudessaan 240 opintopisteen opintokokonaisuus. 240 opintopisteen tutkintokokonaisuudesta insinööreillä on noin 5 – 10 opintopistettä viestintään ja tunteiden hallintaan vähänkin liittyviä kursseja. Kurssikohtaista selvitystä tulee tässä kappaleessa hieman myöhemmin.

Tampereen ammattikorkeakoulussa (TAMK) kehityshankkeemme tarkasteluryhmänä oli konetekniikan toisen vuosikurssin insinööriopiskelijoita. Seuraavassa on suoria lainauksia TAMK:n konetekniikan koulutusohjelman insinööri (AMK) tutkinnon opintosuunnitelmasta. Lainatuissa kohdissa kuvataan koneinsinöörin koulutuksen tuottama osaaminen, valmistuvien koneinsinöörien sijoittumista työelämään sekä avataan kyseisen koulutuksen arvoperustaa.

Koneenrakennuksen tuotteiden suunnittelu ja tuotannon johtaminen kuuluu koneinsinööreille. Tampere on merkittävä liikkuvien työkonoiden sekä energialaitosten ja ympäristöteknologiateollisuuden keskus. Koulutusohjelma tuottaa suunnitteluosaamista ja tuotantoteknistä osaamista teollisuuden palvelukseen. Kone- ja tuotantotekniikan tarkoituksena on muun muassa vapauttaa ihminen toistuvista, raskaista ja terveydelle haitallisista töistä sekä mahdollistaa keskitettyminen ohjaus- ja suunnittelutoimintoihin. Koneiden ja laitteiden suunnittelussa, valmistuksessa ja kunnossapidossa arvoperustana ovat korkea laatu, turvallisuus, tarkoituksenmukaisuus, toimivuus ja asiakastyytyväisyys. Yhtä tärkeitä arvopäämääriä ovat myös käytön helppous, miellyttävä ulkonäkö, ergonomia, kierrätyksen järjestäminen ja ympäristönormien täyttäminen”. (TAMK Intranet. 2012. Koneinsinööri OPS.)

Opetussuunnitelmat sisältävät hyvin runsaasti ammattiaineisiin liittyviä kursseja (TAMK Intranet. 2012. Koneinsinööri OPS). Tutkimusryhmämme koneinsinööri kertoo omaan kokemukseensa perustuen, että pelkkä oman alan substanssiosaaminen ei kuitenkaan enää nykypäivänä riitä; ideat tai ajatukset pitää osata “markkinoida ja myydä” eteenpäin. Suostuttelun taitoa tarvitaan, koska työelämä on jatkuvaa kamppailua rahoituksesta ja resursseista. Kilpailun voittaa se, joka parhaiten osaa esittää asiansa. Nykyisillä opintosisällöillä insinöörit eivät saa riittävästi viestinnän tunteita hankituksi vaan ne opitaan usein vasta työelämän käytännöissä.

Tampereen ammattikorkeakoulussa koneinsinöörin koulutusohjelma sisältää neljä kurssia jotka käsittelevät viestintää (TAMK Intranet. 2012. Koneinsinööri OPS):

1. Suomen kieli ja viestintä K-11041A, kurssin laajuus 3.0 opintopistettä, toteutus ensimmäisellä vuosikurssilla. Kurssin tavoite on että opiskelija pystyy toimimaan tarkoituksenmukaisesti työelämän viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa sekä kirjallisesti että suullisesti. Hän osaa ottaa huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alan vaatimukset sekä viestiä jäsentyneesti, ymmärrettävästi ja vakuuttavasti. Hän osaa ja haluaa kehittää suomen kielen ja viestinnän taitojaan osana omaa ammattitaitoaan.

2. Tekninen raportointi K-11041B, kurssin laajuus 2.0 opintopistettä, toteutus neljännellä vuosikurssilla. Opiskelija tutustuu tekniseen raportointiin (erit. tutkimusraportti) ja kehittyy kirjoittajana ja tiedonkäsittelijänä sekä valmistautuu työelämän ryhmätyötilanteisiin.

3. Johtamisoppi ja yksityisoikeus K-11031, kurssin laajuus 5.0 opintopistettä, toteutus neljännellä vuosikurssilla. Kurssin tavoitteena on saada opiskelijat ymmärtämään ydinkohdat yritys- sekä yleisestä lainsäädännöstä. Kurssi antaa opiskelijoille valmiuden toimia yritysorganisaatiossa huomioiden sosiaaliset sekä psykologiset vaikuttimet.

4. Opinnäytetyö K-0060, kokonaisuuden laajuus 15.0 opintopistettä, varsinainen toteutus tapahtuu neljännellä vuosikurssilla. Opinnäytetyön tavoitteena on osoittaa opiskelijan valmiuksia tietojen ja taitojen soveltamiseen ammattiopintoihin liittyvissä asiantuntijatehtävissä.

Kuvauksista voi saada sen käsityksen että teknisen raportoinnin oletetaan valmistavan opiskelijoita ryhmätyötilanteisiin ja oikeustieteen opinnoilla voi saada valmiuden huomioida organisaatioiden sosiaaliset ja psykologiset vaikuttimet.

Käytännön työelämässä koneinsinöörin päätehtäviä ovat suoraan koneenrakennukseen, kunnossapitoon liittyvät tehtävät tai niihin liittyvät hankintamenettelyt. Substanssiosaamisen aineita harjoitellaan opintosuunnitelman ja kurssikohtaisten opintopistejakojen perusteella paljon, ja niissä saavutetaan hyvä osaamistaso. Kuitenkin työelämässä substanssiosaamista hyödynnetään jatkuvassa yhteistyössä. Insinöörit ovat mukana erilaisissa ryhmätyöissä, hankkeissa ja projekteissa monien eri henkilöryhmien kesken yrityksen sisällä, sekä yhteistyökumppaneiden kesken yrityksen verkostoissa. Omakohtaisiin kokemuksiin perustuen voin todeta, että viestintä- ja vuorovaikutustaidot työelämän tarpeisiin hankitaankin valmistumisen jälkeen ”kantapään kautta”. Opiskelijat eivät varmaankaan osaa edes aavistaa miten paljon ryhmätyöskentelyä työelämän koneinsinöörin työ edellyttää.

2.2 Hoitotyön opinnot Laurea-ammattikorkeakoulussa

Suomen sairaanhoitajaliitto ja terveydenhoitajaliitto määrittelevät hoitotyön tehtävät seuraavasti:

”Hoitotyön tehtävänä on terveyden ylläpitäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä kärsimysten lievittäminen. Sairaanhoitaja auttaa kaikenikäisiä ihmisiä erilaisissa elämän tilanteissa myös sen päättyessä. Sairaanhoitaja palvelee yksilöitä, perheitä ja yhteisöjä. Ihmisiä hoitaessaan hän pyrkii tukemaan ja lisäämään heidän omia voimavarojaan sekä parantamaan heidän elämänsä laatua”. (Suomen sairaanhoitajaliitto, 1996.)

”Terveydenhoitajatutkinnon voi suorittaa eri puolilla Suomea ammattikorkeakouluissa. Tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä ja sen suorittamiseen kuluu noin neljä vuotta. Terveydenhoitajan tutkinto sisältää sairaanhoitajan tutkinnon. Terveydenhoitaja laillistetaan terveydenhuollon ammattihenkilöksi sairaanhoi-

tajana ja terveydenhoitajana. Terveydenhoitajan koulutuksessa laajennat hoitotyön osaamistasi terveydenhoitotyöhön ja syvennät terveyden edistämisen osaamistasi. Terveydenhoitajat työskentelevät eri ikäisten neuvolatoiminnassa, avosairaanhoidon vastaanotolla, koulu-, opiskelija- ja työterveyshuollossa, kotihoitossa, järjestöissä, erilaisissa projektitehtävissä sekä itsenäisinä yrittäjinä. Koulutus on EU-direktiivien määrittelemää, joten tutkinto mahdollistaa myös kansainväliset työtehtävät.” (Suomen terveydenhoitajaliitto, 2012)

Sairaanhoitajien (210 op) ja terveydenhoitajien (240op) opinnoissa painotetaan vuorovaikutus- ja viestintätaitoja jo opintojen alussa ja koko koulutuksen ajan. Opetus pohjautuu hoitotyön traditioon ja nykypäivän tutkittuun tietoon. Opetussuunnitelmaan on sisäänrakennettu osaamista joka tukee asiakkaan/potilaan kohtaamista. Kursseja ovat esimerkiksi “Eettisyys ja arvot terveydenhuollossa” (5op), “Vuorovaikutus- ja viestintätaito-osaaminen” (5op), “Asiakkaan kohtaaminen muutostilanteessa” (10op), “Hoitotyön perusauttamismenetelmä-osaaminen” (10op) ja “Asiakaslähtöinen hoitosuunnitelma-osaaminen” (10op). Terveydenhoitajien opintoihin sisältyy lisäksi teorioita ja aiheita, jotka käsittelevät tunne-elämää eri tavoin (kiintymisteoria, mentalisaatio, perheiden ja asiakkaiden voimavaroja tukeva työote, reflektiivinen vanhemmuus, depressiokoulutus jne.) asiakkaiden tueksi.

Terveydenhoitajien keskeisiä osaamisalueita ovat eettinen toiminta terveydenhoitotyössä, terveyden edistäminen, kansanterveystyö, yhteiskunnallinen ja monikulttuurinen terveydenhoitotyö sekä tutkimus- ja kehittämistyö ja johtaminen terveydenhoitotyössä. Keskeiset osaamisalueet tukevat osaamisalueiden hallintaa joka on terveydenhoitotyö elämänciklon eri vaiheissa. (Haarala, Honkanen, Mellin & Tervaskanto-Mäentausta, 2008)

Terveydenhoitaja on hoitotyön, terveyden edistämisen, terveydenhoitotyön ja kansanterveystyön asiantuntija. Hänen toimintansa perustuu alueen ja sen väestön, yhteisön, perheen ja yksilön kanssa terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Terveydenhoitaja tukee ja vahvistaa ihmisen omia voimavaroja ja selviytymistä ihmisen arjessa moniammatillisesti. Työssään terveydenhoitaja ottaa huomioon ihmisen ja hänen elinympäristönsä sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin.

Selkiytynyt ammatti-identiteetti antaa sairaan- ja terveydenhoitajalle valmiuden olla riittävän vahva hallitsemaan omaa sisäistä ja ulkoista todellisuuttaan tässä ja nyt -tilannetta. Tällöin hän kykenee vaikeissakin tilanteissa pysymään suuntautuneena perustehtävänsä eikä menetä toiminta- ja ajattelukykyään. Tämä perustuu siihen, että hän kykenee ymmärtämään potilaiden, kollegojen ja työryhmänsä käyttäytymistä sekä autamaan heitä sisäisistä fantasioista takaisin ulkoisten todellisuuksien yhteyteen. Hoitaja, jolla on selkiytynyt ammatti-identiteetti auttaa muitakin löytämään paitsi perustehtäväsuuntautuneisuutensa myös oman roolinsa, asemansa ja paikkansa yhteisössä. Kollegoille ja potilaille muodostuu näissä tilanteissa läsnäolon kokemus. Läsnäolon kokemuksesta välittyy yhteisölle ja sen jäsenille turvallisuuden tunne.

Koulutuksella on myös persoonallisuuden kehittämistavoitteita, joiden arviointi on vaikeaa. Ammattikorkeakoulun tavoitteiden mukaan koulutuksessa painotetaan oppimisen itseohjautuvuutta, kriittistä ja tutkivaa työtettä, vastuuntuntoa ja sitoutumista tehtävään”. (STM, 2000)

Tämän päivän osaamisvaatimuksissa painotetaan terveydenhoitajan kykyä dialogisuuteen, asiakaslähtöisyyteen, reflektiivisyyteen sekä osaamista eri menetelmien käyttäjinä. *“Vastavuoroisen osallistumisen puhekäytännöissä hoitajan kohteliaisuus rakentuu myönteisesti, rohkaisevista kommentteista ja arvioista, läheisyyttä tuovasta sinuttelusta ja vertaispuheesta sekä hienotunteisuutta ilmentävästä epäsuoruudesta. Myönteisellä rohkaisulla terveydenhoitaja osoittaa ymmärrystä asiakkaan tilannetta kohtaan.”* (Haarala ym. 2008, 152)

Hoitotyön historian tutkimuksissa (Haho, 2006) ilmenee että hoitajan ei kuulunut näyttää kielteisiä tunteitaan potilaille, ei ilmeillä eikä eleillä. Tylyyn ja loukkaavaan kohteluun on myös vastattava osaaottavasti ja kohteliaasti. Historiassa puhuttiin myös sairaanhoitajakasvatuksesta. Kasvatus sisälsi mm. hyvät tavat jotka koostuivat siveellisyydestä, kuuliaisuudesta, uhrautuvaisuudesta, velvollisuuden tunteesta, rohkeudesta, vilpittömyydestä, rehellisyydestä, ahkeruudesta, lähimmäisenrakkaudesta, oikeudenmukaisuudesta, ns. “sydän ja sivistys” jotta saavutettiin itsekurilla. Kutsumusta pidettiin perustana joka vaikutti kaikkeen toimintaan, joka kuvailtiin huomioimisen taitona. Hoitaminen voidaan kuvailla asettautumisena toisen ihmisen hoitamiseen, asettautumisen

perustana on vapaus ja autenttinen läsnäolo sekä kyky toisen preferenssin omaksumiseen, altruismi. Naima Kurvinen (Haho, 2006) kirjoitti hoitajan kasvatuksesta:

“Meidän elämämme olkoon jokapäiväistä itsekasvatusta, että me opimme hallitsemaan ja ohjaamaan ulkonaista toisille näkyvää olentoamme ja sitä myöten kun tähän pyrimme, opimme myös kykyä hallitsemaan sisäistä olentoamme”. (Haho, 2006.)

Historiaa tarkastellen hoitotyötä kuvaillaan kutsumustyönä. Hoitotyön humanisissa määritelmässä painotetaan esim. ihmisten ainutlaatuisuutta, kohtaamisen ainutkertaisuutta, inhimillisyyttä, holistisuutta, potilaslähtöisyyttä sekä eettistä valvettuneisuutta. Hoitaminen on moraalista. Moraalia taas voi oivaltaa tunteiden kautta. Hoitaja kohtaa ihmistä eksistensiaalisissa kriiseissä, joissa elämän ja kuoleman välinen raja on läsnä. Moraalista taitoa on määritelty historiassa feminiinisenä kykynä, rakkautena, karitatiivisuutena, ymmärtävyytenä, sosiaalisuutena, humanina kykynä. Moraalisen taidon peruslähtökohtina voidaan pitää tunteita, jotka perustuvat harkintaan, ymmärryksen, tulkinnan ja arviointiin sekä sisältävät erityisiä arvoja ja erityistä tietoa. Nämä taidot ovat tavoitteellisia, arvokkaita ja järkeviä ja tavoittavat ihmisen hyvää. (Haho, 2006.)

2.3 Insinöörien ja terveydenhoitajine opetussuunnitelmien vertailua

Kun tarkastellaan koulutusalaakohtaisia opintosuunnitelmia Tampereen ammattikorkeakoulun koneinsinööriopiskelijoille ja Laurea-ammattikorkeakoulun hoitotyön opiskelijoille, voi todeta, että tunteiden ja viestinnän opetukseen käytetään yhteensä 240 opintopisteen tutkintokokonaisuudesta insinööreille vain noin 5 – 10 opintopistettä kaikki viestintään ja tunteiden hallintaan vähänkin liittyvä huomioiden. Hoitotyön puolen opiskelijoille sitä vastoin oli tarjolla 40 opintopistettä kursseja, joissa jollain tavalla sivuttiin tunteiden olemassaoloa. Ero on huomattava.

Lisäksi insinööriopiskelijoiden viestinnän ja tunnetaitojen opetus sijoittuu aivan opintojen alkuun ensimmäiselle vuosikurssille sekä loppuun neljännelle vuosikurssille. Olisi oppimisen kannalta hyödyllistä, mikäli opetus voitaisiin toteuttaa “tasaisen vauhdin taktiikalla” niin, että em. tunnetaitojen käsittelyä sisältävää opetusta olisi insinööreille tasaisesti kaikkina opiskeluvuosina.

Tunnetaitoja opitaan tietysti myös eri oppiaineitten yhteydessä “tekemällä oppimalla” esimerkiksi ryhmätyötilanteissa. Tässä selvityksessä meillä ei ole mahdollista ottaa huomioon kaikkea tunnetaidon kehittämiseen tähtäävää pedagogista työtä. Opettajat, amanuenssit, tuutorit ym. koulun henkilökunta ovat lisäksi tunnetaitojen roolimalleina. Yhteisön tunnekulttuuri syntyy eri ihmisten vaikutuksesta, opettaja on vain pieni osa kokonaisuutta.

3. Tunnetaidot ja työelämä

3.1 Tunteen määrittelyä

Tunne on uuden johtamiskirjallisuuden keskeinen teema. Tunnetta ei voi nähdä, kuulla tai koskettaa, mutta tunteen vallassa olevaa organismia voi. Ontologisesti tunne muistuttaa virtaavaa sähköä: se on näkymätön jännite kahden erilaisen navan välillä. Tunteen navat ovat oleva ja haluttava, aktuaalinen ja potentiaalinen. Kielen haaste tunteen kuvaamisessa on kielen staattisuus, kun tunne on virtaa. Tunne yhdistää ihmisen tietoisien ajattelun yli miljoonien vuosien ikäisiin tietovarantoihin aivoissamme. Tunteet sisältävät tietoa, joka monesti ohittaa tahdonvaraisen. Tunne voi myös vahvistaa itseään. (Karma, 2012.)

Karman (2012) mukaan tunnetaito voidaan määritellä ”kykynä ylläpitää pitkäkestoisesti toimintakykyä edistäviä tunnetiloja vaikeissakin olosuhteissa.” Tunteista puhuminen vie ajatukset helposti yksilöihin, yksilö ”tuntee”. Mutta on huomattava, että yksilöiden ja ryhmän välissä on usein näkymättömiä prosesseja, joita olisi käsitteellistettävä. Huonossa yhteisössä hyvätkään yksilöt eivät voi toimia optimaalisesti. Tunnetaidot ovatkin siis myös ja ennen kaikkea yhteisön asia. Kyky käsitellä joustavasti merkityksiä, rohkea yhdessä ajattelu ja riskinottoon kannustavan johtaminen herättävät ihmisten välistä luotamusta. Sosiaalisia riskejä ottava organisaatio kykenee arkirohkeudellaan toimimaan optimaalisesti jatkuvassa muutoksessa. (Karma, 2012.)

Jokelan (2012) mukaan tunteiden tarttumisen johdosta meille syntyy automaattisesti aivoihin ja kehoon viitekehys, jonka avulla voimme melko vaivattomasti tulkita toisten ihmisten aikomuksia ja tavoitteita.

Tunteita käsitellään paljon ihmistieteissä ja viestinnässä. Insinööritieteissä ja muotoilussa tunteet liittyvät keskeisesti tuotesuunnitteluun, käytettävyyteen ja saavutettavuuteen. Brändien ja tuotteen identiteetin yhteydessä puhutaan tuotteiden emotionaalisista ulottuvuuksista. ”Designing emotions”, tunteiden muotoilu, muotoilun avulla tunteilu onkin yksi muotoilututkimuksen uusista suuntauksista. Alla esitetty lainaus muotoilun väitöskirjasta osoittaa, millaisia erilaisia tunteita voi liittyä esineisiin: järjetöntä himoa saada

täysin turha tuote, uuden automallin aikaansaama innostuminen, samankaltaisten kännykkämallien aikaansaama ikävystyminen tai lapsuuden leikkikalun herättämä kaipuu.

“This book is about emotions – emotions elicited by products. It is about our sometimes-irrational desire to buy a product for which we honestly have no use. It is about being inspired by a stunning new car model, and about being bored with yet another (similar) mobile telephone. It is also about the melancholy evoked by the toys we played with as children, and about the contempt (or admiration) we may feel towards our neighbour’s doll collection.” (Desmet, 2002.)

Me ihmiset peilaamme itseämme kaiken aikaa toisista ihmisistä. Jokainen rakentaa koko elämänsä ajan omaa minäkuvaansa arvioimalla omia ja toisten reaktioita. Miten sanani ja tekoni vaikuttivat toiseen? Mitä toinen sanoi minulle ja mitä hän sillä tarkoitti? Toiminko toisen mielestä hyvin vai huonosti, millainen hänen mielestään olen, kelpaanko? (Kerola, Kujanpää & Kallio, 2012)

Itsetuntemuksen tietoinen kehittäminen merkitsee omien tunteiden tunnistamisen, nimeämisen, arvioinnin, erottelun ja säätelyn hallintaa. Tietoisuus tunteista ennustaa hyviä sosiaalisia taitoja, sosiaalista pätevyyttä ja työtovereiden hyväksyntää. Tunteiden tunnistaminen ja käsitteleminen edistävät terveyttä ja luovat hyvinvointia. Tunnetaidot kietoutuvat ihmisen kehitykseen monin tavoin. Ne vaikuttavat:

- sosiaaliseen kyvykkyyteen ja koulusuoriutumiseen
- suosittuna tai epäsuosittuna olemiseen
- kykyyn jakaa omastaan
- taitoon auttaa muita
- tunteeseen omasta kyvystä ratkaista ongelmia
- kykyyn pyytää tunne-elämän pulmissa apua perheenjäseniltä tai läheisiltä
- suhtautumiseen vanhempia ja yhteiskuntaa kohtaan
- terveyteen aikuisiällä
- työuran kehittymiseen
- päihteiden käytön määrään
- väkivallattomuuteen.

Itsensä ja omien tunteidensa kanssa toimeen tuleminen sekä tunneilmausten ja käyttäytymisen säätelyn taito erilaisten tilanteiden mukaan luo pohjan yksilön kasvulle ja kehitykselle. Nämä tunnetaidot auttavat selviytymään elämän haasteista ja kasvamaan yhteiskunnan toimintaan osallistuvaksi kansalaiseksi. (Kerola, Kujanpää & Kallio, 2012)

3.2 Tulevaisuuden kompetenssien määrittelyä

Ihmismieltä askarruttaa miten ihmiskunnan ja maapallon käy. Kestävän kehityksen ajattelu on tänä päivänä trendikästä ja tarpeellista. Tulevaisuuden hahmottaminen eri tavoin on tapa vaalia elämää. Gardner (2006) on kirjoittanut viidestä tulevaisuuden ajattelutaidoista. Hän avaa meille uuden tavan nähdä asiantuntijuus. Gardner esittää viisi eri ajattelutaitoa tulevaisuuden avainajattelutaitona:

- 1) Harjoitteleva mieli (The Disciplined Mind), jota kuvaillaan kognitiivisena, täsmäntävänä, akateemisena, käsityöläis- tai ammatillisena ajatteluna. Ilman harjoittelevaa mieltä esim. insinööri ei pysty kehittymään asiantuntijana. Asiantuntijuuteen kasvaa ajan mukaan ajattelutaidon mukaisesti.
- 2) Yhdistelevä mieli (The Synthesizing Mind) tarkoittaa että tietoa haetaan eri lähteistä. Tietoa arvioidaan ja hyödynnetään siten että se on merkityksellistä itselleen ja muille ihmisille. Mitä enemmän tietoa on sitä merkityksellisemmäksi arviointikykyämme tulee.
- 3) Luova mieli (The Creating Mind) Luova mieli joka rakentuu disiplinaariin (discipline) ja synteesiin, kehittyy ja mullistaa tapaamme ajatella ja toimia. Luova mieli löytää uudenlaisia mahdollisuuksia ja antaa odottamattomia vastauksia. Luovan mielen ehdotuksia on hyväksyttävä, jotta maailma kehittyisi. Saimme viitteitä luovasta mielestä karttatehtävissämme, kun koehenkilöt laativat karttoihin omia kenttiä.
- 4) Kunnioittava mieli (The Respectful Mind) Kunnioittavan mielen ajattelu tarkoittaa että ihminen yrittää ymmärtää muita ja heidän tapansa ajatella. Maailmassa,

jossa olemme kaikki riippuvaisia toisistamme, on suhtauduttava erilaisuuteen ymmärtävästi ja tultava toimeen tämän kanssa. Toista ihmistä on arvostettava aidosti, ei ainoastaan suvaita. Arvostus on aito tapa suhtautua erilaisuuteen. Suvaitsevuus sallii erilaisuuden, mutta ei pidä erilaisuutta hyvänä asiana. Arvostukseen liittyy aito tahto ymmärtää toista ihmistä.

- 5) Eettinen mieli (The Ethical Mind) Eettisen mielen kehittyminen vaati metatason ajattelukykyä, ajattelu on korkeammalla abstraktioiden parissa. Ihminen arvioi omaa työtään, yhteiskunnan vaatimuksia, toiveita ja tarpeita. Miten voin olla yhteiskunnalle hyödyksi. Eettinen mieli sisällyttää altruismia ja haastaa meidät pohtimaan toimintaamme. Teetkö silloin eettisen ratkaisun kun ratkaisu haastaa oman mukavuuden halusi? Vai toimiiko eettinen mielesi vain, kun sinulle sopii?

Voimme kysyä, miksi ajattelutavan sitten on muututtava. Gardner (2006) kirjoittaa mielenkiintoisesta esimerkistä, muistin merkityksestä. Aikaisemmin, kun kirjat olivat harvinaisia, ulkoa opittu oli tärkeää, tänä päivänä taas kun materiaalia löytyy helposti, kyky jäsentää ja arvioida materiaalia kriittisesti on tärkeämpää kuin ulkomuisti. (Gardner, 2006, 24)

Gardner (2006) muistuttaa meitä globaalista ajattelusta. Ovatko opetussuunnitelmat ottaneet huomioon, että raha liikkuu markkinavoimien kautta ympäri maailmaa, ihmiset ylittävät maiden rajoja päivittäin, maailmassa on yli 100 miljoona maahanmuuttajaa, informaatio levittäytyy kaikkialle, ja populäärikulttuuri on samaa kaikilla maailmassa? Gardnerin mielestä ei vielä! Tulevaisuudessa maailman kansalaiset tuntevat toistensa tapoja ajatella ja toimia. Opetussuunnitelmat muistuttavat yhä enemmän toisiaan, mutta paikallista osaamista ei ole hyvä uhrata globaaliajatteluun. Ihmiset, jotka osaavat ajatella laajemmin, ymmärtäen eri näkökulmia pystyvät toimimaan monipuolisemmin. Ihminen, joka kykenee yhdistämään erilaiset tavat ajatella, pystyy arvioimaan saamaansa informaatiota ja tekemään parempia valintoja. Ihminen joka ajattelee luovasti, uudistaa. Ihmistä joka arvostaa muita arvostetaan, ihminen joka toimii ja ajattelee eettisesti, antaa toivoa paremmasta maailmasta.

Freiren (1921 - 1997) mukaan keskeinen tavoite dialogisesti etenevässä kasvatuksessa on yksilön kriittisen tietoisuuden herättäminen. Mikäli ihmiset eivät sovelta asioita käy-

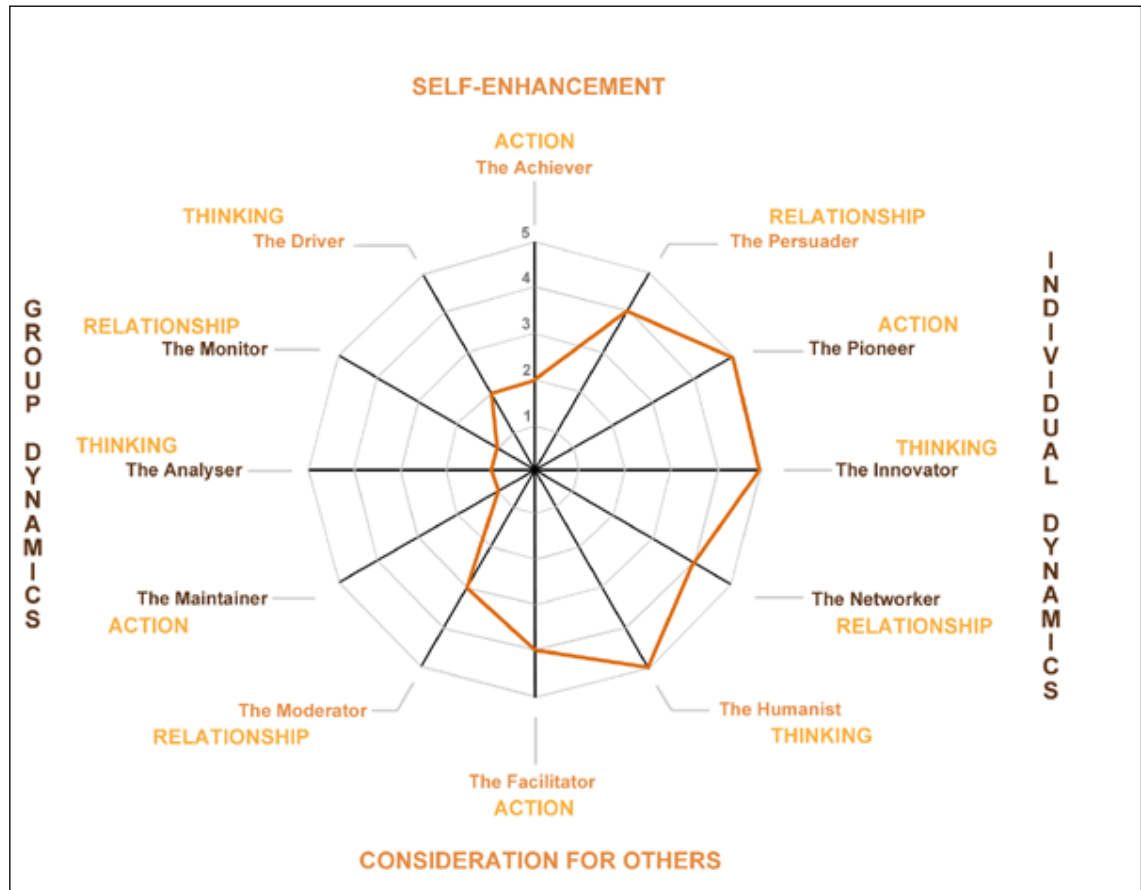
täntöön tai opi olemaan oman elämänsä subjekteja, he eivät vielä ole oppineet mitään. Freiren mukaan kasvatus on aina kulttuurin välittämistä ja kysyy kenen kulttuuria välitetään ja millä ehdoilla. (Gothóni, 2007)

Skinnari (2008) viittaa Aristoteleen jonka mukaan ihmisen arvokkaimmat ominaisuudet kehittyvät todellisissa elämäntilanteissa -elämänkoulussa. Aristoteleen mukaan hyvän ihmisen toimintaa ohjaa järkevyys, hyvään elämään suuntautunut tahtotila. Skinnari (2008) kysyy tuleeko itsekasvatus olemaan tulevaisuuden metodikasvatuksen ydin?

Kompetenssit jaetaan johtamiskirjallisuudessa usein “pehmeisiin” (soft competences) ja “koviin” (hard competencies) kompetensseihin. Luovuus ja tunnetaidot kuvataan usein pehmeiksi kyvyiksi. “Pehmeät kyvyt” kehittyvät ihmisen persoonallisuuden, koulutuksen ja kasvatuksen sekä ympäristön yhteisvaikutuksesta. (Future to be, 2012.)

Pehmeinä pidetyt kyvyt ovat siirtymässä ja osittain siirtyneet osaamisen keskiöön ja niistä puhutaan myös muilla termeillä, esim. avainkyvyt (key competencies) ja ihmistaidot. Tähän paradigman muutokseen on vaikuttanut työn muuttuminen aiempaa suuremmalta osalta tiimien tekemäksi ja yhteiskunnan muuttuminen tieto- ja elämysperustaiseksi. Ihmisten ja organisaatioiden tunnetaitojen eli “profiilien” hahmottamiseksi on kehitetty erilaisia menetelmiä, kuten Cranfield School of Managementin kehittämä profilointityökalu SPM (Kuva 2), jonka avulla saadaan selkoa yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisista eroavaisuuksista. (Future to be, 2012.)

SPM-mallissa tunnetaidot sisältyvät ryhmärooleihin: saavuttaja, suostuttelija, pioneeri, innovattori jne. Tunnetaidot jaetaan nelikenttään jossa y-akseli kuvaa itsen kehittämisen suhteessa muiden huomioimiseen ja x-akseli puolestaan käsittelee ryhmädynamiikkaa ja yksilöllistä dynamiikkaa. Kuva on esimerkki kaupallisesta sovelluksesta tunnetaitojen mittaamisessa. (Future to be, 2012.)

Kuva 2. Yksilöiden ja yhteisöjen profilointityökalu, SPM (Future to be 2012).

Rekrytoinnissa käytettävät psykologiset testitkin mittaavat paljolti sosiaalisia taitoja. Rekrytoinneissa etsitään “hyviä tyyppejä”, mikä tarkoittaa sosiaalisia kykyjä tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa ja omien tunteiden tarkoituksenmukaista hallintaa ja käyttöä. Tunteita arvostetaan ja kykymme tartuttaa tunteita ja tulkita tunteita tunnetaan.

3.3 Tunnetaidot ja työelämä

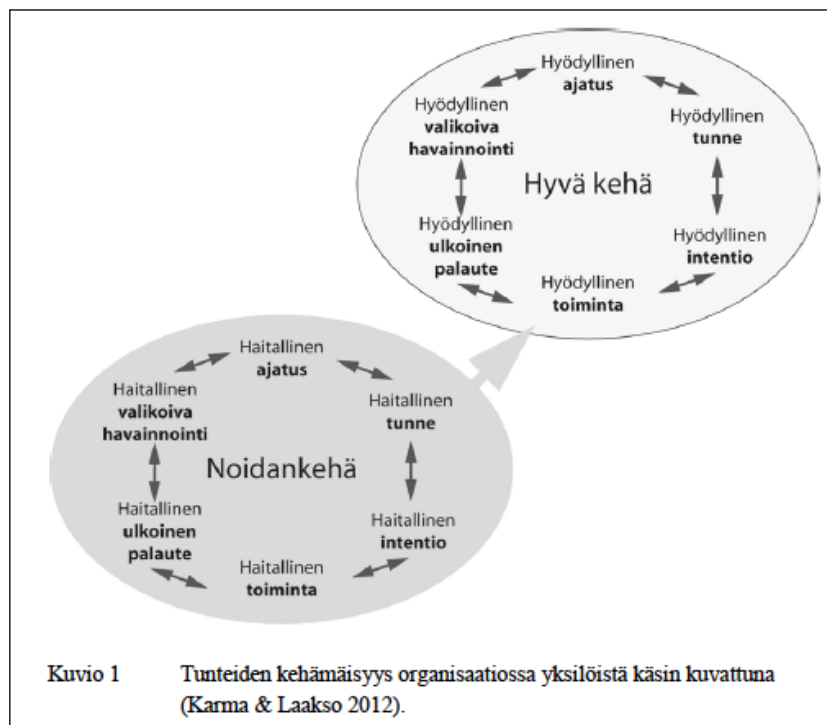
Tämän päivän työelämässä viestintä ja tunnetaidot ovat erittäin merkittävässä osassa tarkastelemissamme ammattiryhmien työssä. Esimerkiksi insinööri osaa laskea oikean muodon kappaleelle ja valmistuttaa sen. Mutta jos hän ei osaa vakuuttaa tuotannosta vastaavia tahoja, niin erinomaista tuotetta ei lähdetä edes valmistamaan.

Terveydenhoitaja joutuu työssään kohtaamaan ihmiselämän raskaimpia asioita ja kohta-
loita. Hänen pitää kyetä osoittamaan empatiaa asiakkaan tilannetta kohtaan, mutta toi-
saalta myös hallita tunteensa, jotta kykenee toimimaan asiakkaan parhaaksi. Työelämäs-
sä on utteran sinnikkäästi ja toistuvasti kyettävä markkinoimaan omat ideat tai hank-
keet oikealla tavalla eteenpäin. On siis herätettävä luottamusta oman yhteisön jäsenten
ja viiteryhmien keskuudessa.

Karma (2012) tuo esiin tunteiden näyttämisen ja johtajuuden välisen yhteyden yhteisön
kehittymisessä. Hän sanoo, että ... *”kaikkein tunnetaitavimmissa yhteisöissä johtaminen
liikkui myönteisesti nerouden ja hulluuden rajamaastossa, mikä sai yksilötkin uskaltau-
tumaan omien taitojen ääri rajoille. Epäonnistumisten pelkäämisen lopettaminen vapa-
uttaisi paljon energiaa ja mahdollistaisi toimintaa rajoittavien sisäisten uskomusten
ylittämisen.”* (Karma, 2012.)

Kuvassa 3 näytetään siirtyminen pois noidankehästä. Keskeistä on toimijoiden asenteen
muuttuminen rakentavaksi. Siihen tarvitaan hyödyllistä palautetta ja valikoivaa havain-
nointia.

Kuva 3. Tunteiden kehämäisyys organisaatiossa yksilöstä käsin kuvattuna (Karma ja Laakso, 2012)

Kiintymyssuhdeteoria (Pajulo, 2004) koskee ihmisten perustarvetta muodostaa läheisiä ihmissuhteita. Jo pieni lapsi arvioi ympäristönsä tulevia viestejä ja kokee olonsa turval-
liseksi tai turvattomaksi. Vuorovaikutuskokemukset vaikuttavat lapsen arviointiin eri
tilanteista ja vaikuttavat myös myöhemmin siihen miten ihminen kokee olonsa muiden
ihmisten kanssa. Pajulo kirjoittaa seuraavaa:

*“Turvallisella kiintymyssuhteella on ominaista vapaus yhdistellä informaatiota ja päi-
vittää sisäisiä oletusmalleja. Tämä edistää sisäistä turvallisuutta, omanarvontunnetta,
itseluottamuksen ja autonomian kehittymistä. Mitä turvattomana kiintymyssuhde on sitä
enemmän informaation vastaanotto ja käsittely vääristyvät ja kokemusmaailma ja toi-
mintakyky kapenevat. Kiintymyssuhde on ensisijaisesti tunnekokemusta säätelevä sys-
teemi ja sitä kautta ymmärrettävä myös monien mielenterveyshäiriöiden taustalla.”* (Pa-
julo, 2004:120:2543-9.) Ihmisen kiintyminen vanhempaan vaikuttaa siis laajasti hänen
ihmissuhteisiin, varsinkin tunnetasolla.

Pajulon (2004) mukaan mentalisaatiolla tarkoitetaan kykyä ymmärtää, että oma ja toisen
ihmisen käyttäytyminen ovat kytköksissä mielensisäiseen tilaan, tunteisiin, ajatuksiin ja
toiveisiin. Täten mentalisaatio liittyy keskeisesti itsensä (self) kehitykseen, sen raken-
tumiseen suhteeseen toisiin ihmisiin ja osallistumiseen yhteisössä. (Pajulo, 2004.)

Toisen ihmisen ymmärrys liittyy mentalisaatiokykyyn, eli miten ihminen ymmärtää
omaa käyttämistään ja puhettaan ja miten tämä vaikuttaa toisiin ihmisiin. Reflektiivinen
kyky on mentalisaation keskeisiä käsitteitä. Se viittaa kykyyn havainnoida, ymmärtää ja
luoda perspektiiviä omaan kokemukseen. Samalla se viittaa kykyyn vastaanottaa, sää-
dellä ja kokea täydesti tunnetta. Hyvin kehittyneelle reflektiiviselle kyvyllä on ominais-
ta asioiden monipuolinen käsittely ja yhdistely, joka kertoo tunne-elämän rikkaudesta ja
kyvystä arvostaa ihmisten välisten tunteiden monia vivahteita”. (Pajulo, 2004.)

Mayerin ja Saloveyn tunneälyteoria ja kykytesti MSCEIT jakaantuvat neljään osa-
alueeseen:

1. tunteiden havaitseminen
2. ajattelun tunneperäinen tukeminen,
3. tunteiden ja tunnetiedon ymmärtäminen

4. tunteiden säätely ja hallinnoiminen.

Tiivistettynä tunneäly on siis kykyä hyödyntää tunteita ja tunnetietoa omassa ajattelussa ja toiminnassa.. Siihen liittyy pystynkö näkemään tunteita ympärilläni, saanko tunnereaktioista ajattelullani otetta, ymmärränkö tunteiden dynamiikkaa ja kykenenkö vaikuttamaan tunteisiin. Tunneäly ei siis liity persoonallisuuteen tai ihmisen sosiaalisuuteen tai mukavuuteen, vaikka sen puute juuri näissä näkyikin.” (Saarinen, 2001.)

Tunneäly ja sosiaalinen lahjakkuus ilmenevät esimerkiksi kykynä tunnistaa ja tiedostaa omia tunteitaan ja sitä kautta kykyä hallita omia tunteitaan, sekä käsitellä niitä. Tunneäly on kykyä löytää motivaatiota sellaisissakin tilanteissa, jossa joutuu siirtämään oman mielihyvän saavuttamista. Tunneäly on siis kykyä itsekuriin. Tunneäly on myös taitoa muiden tunteiden havaitsemiseen ja empatiaan, sekä kyvykkyys hoitaa ihmissuhteita ja tukea muita. (Vilén, Leppämäki & Ekström, 2002.)

Tunteiden keskeinen tehtävä on toiminnan jäsentäminen ja ihmisten sopeutuminen ympäristöönsä, koska ne auttavat ihmistä asettamaan asioita tärkeysjärjestykseen. Tunteet auttavat ylläpitämään tavoitteellista toimintaa, pitävät mieltä yllä ja auttavat jaksamaan. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2005.)

Goleman (1990) kirjoittaa että tunne vaikuttaa voimakkaasti tilanteessa kuin tilanteessa. Tunnereaktiot ovat nopeampia kuin järkeily. Tunnereaktio on nopea mutta epätarkka. Interpersoonallinen älykkyys on kyky ymmärtää muita ihmisiä. Interpersoonallisen älykkyyyden osa-alueita ovat organisointi, neuvottelu, yhteisymmärrys sekä sosiaalinen havainnointi. Organisaatioissa, työelämässä tarvitaan ihmisten kykyä empatiaan jotta yhteistyö sujuisi. Mikäli ihminen tunnistaa omia tunteitaan niin hän osaa myös lukea toisten tuntemuksia. Ihmisten kesken on hyvä kommunikoida sekä järjen että tunteen tasolla. Ihminen joka tunnistaa omat tunteensa omaa yleensä myös positiivisempaa asennetta elämään.

4. Menetelmien kehittelyä tulevaisuuden tunnetaitojen kartoitukseen

4.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuskysymykset

Perehdyimme tässä tutkimuksessa terveydenhoitaja- ja insinööriopiskelijoiden tunnetaitoihin. Tutkimuksen kohderyhmiksi valikoituivat nämä ammattiryhmät, koska osa tutkimustiimimme jäsenistä on opiskellut näitä aloja ja opettaa tai on opettanut näitä kohderyhmiä. Tarkoitus ei ole ollut tehdä mitään vastakkaisasetelmaa näiden kahden ammattiryhmän välillä, vaikka kulttuurissamme onkin vallalla melkoinen määrä stereotyyppisiä käsityksiä terveydenhoitajien ja insinöörien piirteistä. Raunio (2010) kirjoittaa Tekniikka ja talous-lehdessä, että insinöörin ammatissa ei pidä olla herkkähipiäinen eikä nipottaja. Lisäksi insinööri on ”hyvä jätkä”, mikä tarkoittaa myös sukupuolta, sillä teknisillä aloilla lasikatto tulee vastaan jo opinto-ohjauksessa. (Raunio, 2010.)

Hyvän terveydenhoitajan puolestaan tulee olla empaattinen, aito ja napakka, joka ei hössötä, mutta välittää, osaa laajasti eri asioita, mutta ei tuputa, kyselee miten jaksaa ja osaa rajata työnsä, mutta ehtii olla asiakkaan kanssa (vauva.fi/keskustelu ja kaksp-lus.fi/keskustelu, poimintoja 10.11.2012). Hyvä terveydenhoitaja osaa vuorovaikutuksen sekä hallitsee tiedon ja taidon toimia.

Saarisen mukaan väite, että naisilla on enemmän tunneälyä kuin miehillä, on osoittautunut vääräksi. Sen sijaan naiset ovat keskimäärin vahvempia interpersoonallisissa, miehet taas intrapersoonallisissa ja sopeutumiseen liittyvissä tunneälytaidoissa. (Saarinen 2001, 31.) Hakkarainen, Lonka ja Lipponen (2005) puolestaan toteavat, naiset ovat paremmin perillä tunteistaan, ovat empaattisempia, vuorovaikutustaitoisempia ja sosiaalisesti vastuuntuntoisempia. Miesten vahvoja alueita on taas itsetuntemus, itsenäisyys, ongelmaratkaisukyky, joustavuus ja stressinsieto. Asiantuntijat antavat yleensä parhaansa työsäään, sen takia että nauttivat haasteellisiin tehtäviin liittyvistä virtauskokemuksista (flow). Tunteet auttavat ylläpitämään tavoitteellista toimintaa ja pitävät yllä vireyttä sekä auttavat jaksamaan. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen, 2005.)

Tutkimuksemme kohdentuu kysymykseen, millaisia tunnetaitoja insinööri- ja terveydenhoitajat olettavat tarvitsevänsä työssään ja miten nämä ryhmät näkevät toisen ammattiryhmän tunnetaidot. Halusimme myös kartoittaa, missä tunnetaidot mahdollisesti näkyvät opetussuunnitelmissa ja miten ja missä oppiaineissa niitä käsitellään.

Tutkimuksen peruskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Mitä tunnetaitoja insinööriopiskelijat pitävät itselleen tärkeinä tulevassa työelämässään?
- 2) Mitä tunnetaitoja terveydenhoitajaopiskelijat pitävät itselleen tärkeinä tulevassa työelämässään?
- 3) Mitä ajatuksia insinööriopiskelijoilla on terveydenhoitajien tarvitsemista tunnetaidoista heidän tulevassa työelämässään?
- 4) Mitä ajatuksia terveydenhoitajaopiskelijoilla on insinöörien tarvitsemista tunnetaidoista heidän tulevassa työelämässään?

Lisäkysymys insinööri- ja terveydenhoitajien liittyä opetussuunnitelmiin seuraavasti:

- 5) Heijastuuko erot insinööriopiskelijoiden ja terveydenhoitajien opetussuunnitelmissa tunteista puhumiseen ja niiden tarpeellisuuden havaitsemiseen?

Kehityshankkeen kartoituksen toteutusmuotoja oli matkan varrella kehitteillä useita erilaisia ja lopulta tunnekartoitus päätettiin toteuttaa kahden eri prototyypin kautta. Näin saimme rikasta dataa myös tämän kaltaisen tutkimuksen suunnittelusta. Tavat olivat luonteeltaan riittävän erilaisia, toinen oli osittain kvantitatiivinen toinen kvalitatiivinen, joten ne tuottivat omanlaistaan rikastavaa tietoa. Kahdella tavalla saimme monialaisesta tiimistämme enemmän irti kuin yhdellä yhteisellä tavalla.

4.2 Kvalitatiivinen ja hermeneuttinen tutkimusote

Denzin ja Lincoln (2005) määrittelevät tutkimuksen metodologian prosessiksi, jossa tutkija kokoaa empiiristä tietoa tutkimuskysymyksestään ja sitten analysoi saamansa datan ja raportoi sen lukijoille tai kuulijoille. Metodologia sisältää ne tavat, joita tutkija käyttää saadakseen vastuksia kysymyksiinsä. Tulkitseva tutkimusote pyrkii ymmärtä-

mään kohdettaan subjektiivisten kokemusten kautta kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen (Martin & Nakayama, 2007). Kvalitatiivinen tutkimus haluaa myös ymmärtää ilmiöitä tilannekohtaisesti (Golafshani, 2003).

Design-tutkimuksessa tunteet ovat keskeisellä sijalla. Design on asioiden muuttamiseen tähtäävää tekemistä eikä pelkästään teoretisointia ja design-tutkimuksessa onkin keskittytty viimeisen kahden vuosikymmenen aikana menetelmien kehittämiseen. Näin erityisesti design-prosessia tukeva tutkimus, ”on design”-tutkimus. Designia tutkitaan tietysti myös taiteen tutkimuksen viitekehyksessä ”about design”-tutkimuksena. Käyttäjälähtöinen tuotesuunnittelu ottaa tulevat tuotteiden tai palveluitten käyttäjät mukaan suunnitteluprosessiin alusta saakka.

Design-tutkimuksen (”on design”) menetelmiä on paljon, mutta meille kiinnostavimpia ovat muotoiluluotaimet. Luotaimien avulla voidaan kerätä tietoja käyttäjien henkilökohtaisista mielipiteistä ja kokemuksista. Tietoa hyödynnetään suunnittelussa. Luotaimia käytetään siis silloin, kun tuotetta ei vielä ole. Luotaimet ovat muotoiltuja välineitä, artefakteja tai niiden osia, joilla käyttäjä toimii ja toimiessaan tuottaa suunnittelijan tarvitsemaan tietoa. Luotaimet hyödyntävät ihmisen luovuutta, kokemuseräistä tietoa, intuitiota ja ihmisen leikkimisen kykyä. (Mattelmäki, 2006.)

Tuotesuunnittelun alkuosa on epämääräinen ja luottaa suunnittelijan intuitioon, mutta tähän tarpeeseen tarvitaan myös systemaattisempia työtapoja. Toisaalta suunnitteluprosessissa halutaan ylläpitää luovuutta. Yksi tähän tähtäävä keino on pelillisuus, joka myös tässä hankkeessa on yhtenä ohjaavana tekijänä. Vaajakallio toteaa pelillisyydestä seuraavaa:

”Suunnittelupelit toimivat suunnittelijan työkaluna hänen organisoidessaan monialaista ideointia. Suunnittelupeliin osallistuville henkilöille ne tarjoavat ajattelutavan ja asenteen, jolla ideointiin voi ryhtyä. Suunnittelutyöpajan vetäjä puolestaan hyödyntää niiden rakennetta ohjattaessaan työskentelyä”. (Vaajakallio, 2012.)

Osallistavassa suunnittelussa tuotetaan ”divergoivaa” ajattelua ja kootaan mahdollisimman paljon ideoita. Ideoita voi sitten esimerkiksi ryhmitellä ja löytää sillä tavoin suun-

nittelua ohjaavia tekijöitä eli ajureita. Ajureita kokeillaan ja testataan tekemällä nopeita prototyyppejä. Prototyyppien avulla kootaan lisää dataa, jota taas ryhmitellään ja niin edetään sykleissä. Tällöin prosessia voisi ajatella myös hermeneuttisena kehänä.

Hermeneuttinen ymmärrys kuvataan yleensä kehänä joka liikkuu osista kokonaisuuden hahmotetukseen (ks. Kuva 1). Hermeneutiikan neljä periaatetta (Tontti, 2005) ja Wolf-
fin (1679 - 1754) kuvaamana ovat:

1. Tekijän mielen tutkiminen ymmärtämisen ja tulkinnan päämääränä
2. Ymmärtämisprosessin universaalisuus
3. Ymmärtämisen kohteena olevan tekijän rationaalisuus
4. Tulkitsijan mahdollisuus ymmärtää tekijää paremmin kuin tekijä itse. (Tontti, 2005.)

Hermeneuttisessa suuntauksessa, tulkinnallista tietoa tuotetaan hahmottamalla asioiden yhteydet kontekstien välillä, samalla tarkastellen ilmiötä suhteessa teoriaan tai toisiin ilmiöihin. Tieto ymmärretään hermeneutiikassa jatkuvana prosessina, jossa tulkinta pohjautuu edeltävään tulkintaan ja tieto uudistuu sen mukaan kehänä. Tulkinnan kehä voidaan kuvata yksityiskohdista kasvavana kehänä joka tulkintojen avulla hahmottaa kokonaisuutta. (Tontti, 2005)

Kaikessa tulkitsemisessä ja ymmärtämisessä osien ja kokonaisuuden suhde on kehämäinen. Voimme ymmärtää tietyn osan tulkitsemisen kohteesta vain kokonaisuuden osana. Esimerkiksi sana voidaan ymmärtää vain osana lausetta, lause puolestaan osana tekstistä ja tekstin ainoastaan osana kulttuurista traditiota. Kokonaisuus ei ole tulkitsijalle valmiina annettu, se voi rakentua ainoastaan osien tulkitsemisen myötä. Tämä osien ja kokonaisuuden vastavuoroinen, jatkuva liike on kaiken tulkitsemisen ja ymmärtämisen perusrakenne. Se luonnehtii itsetulkintaa, tieteellistä tulkitsemista tai selittämistä ja myös tavanomaista puheen tai visuaalisten havaintojen ymmärtämistä. (Tontti, 2005; Vikström, 2005)

Ennen kuin osien ja kokonaisuuden vastavuoroinen rakentuminen voi alkaa, tulkitsijan täytyy omata jotain edeltä, jotta hän voisi ”astua sisään” hermeneuttiseen kehään. Tässä tulkitsija kuvailee esiymmärryksensä, käyttöteoriansa, ajatuksiaan aiheesta tai tulkinnas-

ta. Esiymmärrys on ymmärtämisen ja tulkitsemisen välttämätön ehto. Ihminen on osa historiaa, maailmaa, kulttuuria ja traditiota, josta hän ei voi irrottautua, olemme aina jo osa sitä. (Gadamer, 2005)

Ymmärtämisen prosessi voidaan kuvailla hermeneutiikassa kysymysten ja vastauksien dialogilla ja horisonttien sulautumisella. Kun yritämme ymmärtää tekstiä, kuten tunteisanat, esitämme kysymyksiä tunteista suhteessa traditioon ja teoriaan. Sanat tuovat tulkitsijalle mieleen kysymyksiä, joihin tämä yrittää vastata. Jos tulkitsijan ja tekstin välille syntyy toimiva dialogi, tulkitsija reflektoi omia ennakkokäsityksiään ja yrittää pysyä avoimena. Dialogitulkinta tarkoittaa sitä että ymmärtäminen on tila, jossa jotain tapahtuu, ilman että tietoisesti tekisimme jotain. (Tontti, 2005.)

Hermeneuttisen tutkimuksen päämäärä on sama kuin kaikessa humanistisessa tutkimuksessa: ymmärtää kohde syvemmin. Jokaisella tutkijalla on työn alkaessa kohteesta jonkinlainen alustava mielikuva, aiemminkin mainittu esiymmärrys, jota hän sitten pyrkii syventämään. Näkökulmaa vaihtamalla kohteen ymmärtäminen ensinnäkin laajenee, ja kun sen jälkeen palataan aikaisempaan näkökulmaan myös siinä päästään entistä syvemmälle, äsken saadun laajemman näkemyksen ansiosta. Vuorottelua jatketaan, kunnes uusia oivalluksia ei enää synny. Vaikka taustatietojen puutteen vuoksi kohdetta ei pystyittäisi mielekkäästi tarkastelemaan mistään ulkopuolisista näkökulmista, on aina mahdollista tarkastella sitä kahdelta kannalta: vuoroin kokonaisuutena, vuoroin detaljeina. (Routio, 2007.)

Tämä kehityshanke pyrkii hahmottamaan kohdettaan, paitsi koko työelämän kontekstissa suhteessa muihin ihmisiin ja toisaalta yksittäisen osallistujan käsityksinä kyseistä asiasta – tässä hankkeessa tunnetaitojen tarpeellisuudesta.

4.3 “Tulevaisuuden työelämän tunnesalkun” kehittelyprosessi

Opettajaopintojen aikana meitä on kannustettu käyttämään uusia ja epätavallisia yhteisöllisiä tiedonrakentelun muotoja. Ryhmämme on tarttunut pyyntöön. Esimerkiksi erilaisia oppijoita käsitelimme tekemällä näytelmäversion klassisesta tarinasta “Seitsemän

veljestä”. Veljekset edustivat erilaisia oppimistyyliä ja opettaja-lukkari puolestaan behavioristista oppimiskäsitystä.

Tunnetaitoja kartoittavan menetelmän tulisi olla tunteita mahdollistava. Lähdimme kehittämään vuorovaikutteista ja dialogia tukevaa tapaa koota tietoa. Pelimäisyys ja huumori sekä eri kanavien, näkö, kosketus, spatiaalisuus käyttö olivat heti suunnittelumme ajureita. Aluksi tutkimme millaisia visualisointeja tunteista on tehty. Katselimme koko joukon netistä löytyneitä tunnekarttoja.

Museopedagogiikassa ja vanhustyössä on nykyisin käytössä muistelusalukkuja. Esimerkiksi Suomen käsityön museon tuottama muistelusalukku herättää muistoja kansakoululaajoista. Salukun tavaroista tulee katsojan mieleen aamuhartaus, lukutunti, laskentotunti, välitunti tai kotimatka. Salukku on suunnattu pääasiassa kansakouluja käyneille ikäihmisille, siihen kuuluu kapsäkki esineineen. Yksi esineistä on pulpetin pienoismalli. Kaikkia salukun esineitä saa kosketella ja tutkia kaikin aistein, mikä on keskeistä museoiden muistelusalukissa ja poikkeavaa museon muuhun esineistöön nähden. Muistelusalukku voi lainata 1-4 viikoksi vanhusten kerhoon, hoitolaitokseen tai palvelutaloon. (Suomen käsityön museo, 2012)

Designpääkaupungin ohjelmaan on kuulunut muotoilun esiopetuksen paketti nimeltään ”Muotoilijan aarrearkku” (Kuva 4). Aarrearkku sisältää erilaisia työpajamateriaaleja, joiden avulla esikouluikäiset muotoilijat voivat kokeilla omia suunnittelijan taitojaan ja pääsevät kokeilemaan muotoilijan kykyjään. Kuvan materiaalipaketteja on toimitettu Helsingin Design pääkaupunkivuonna pääkaupunkiseudun esikouluihin. Paketista löytyy myös muotoilukasvatuksen menetelmäopas, josta opettajat voivat etsiä vinkkejä ja inspiraatiota.

Kuva 4. Muotoilijan aarrearkku (WDC 2012)

Kehitimme konseptia nimeltä “Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku”. Yhdistäisimme siinä muistelusalkun idean ja tulevaisuuteen orientaation. Salkusta haluttiin aika kepeä ja leikkisä, jotta opiskelijat ymmärtävät sen luonteen tunteiden tulkkina, eivätkä yritä liikaa käyttää logiikkaa. Salkun tulisi olla käyttäjien toimintaa aktivoiva. Myös ohjeistuksen sanavalinnat ja tyyli oli suunniteltava rohkaisemaan intuition käyttöä. Koulu miljöönä tietysti ohjaisi hiukan prosessia, mutta päätimme korostaa koehenkilöille sitä, että kyse ei ole testistä, kokeesta eikä ole oikeaa tai väärää tapaa organisoida tunnekortteja.

Perusideana oli tarkoitus olla vähän lautapelimäinen karttapohja, johon opiskelijat koostaisivat sanoista ja kuvista tunnetietojaan ja taitojaan osittain intuitiivisesti ja osittain analysoiden ryhmässä.

Suunnittelumme “ajureita” eli ohjaavia tekijöitä olivat: tulevaisuus, työelämä, tiimissä toimiminen, ammattiala ja sen kompetenssit, ammattialojen suhteet, vuorovaikutus pelivälineen kanssa ja ryhmätoiminta pelivälineen avulla, mahdollinen “väärinkäyttö”, mahdollisuus koehenkilön vaikuttaa myös itse pelivälineeseen, tunnetaitojen liittymiset toisiinsa ja kompetensseihin. Näitä voi tarkastella myös hermeneuttisen säännön yksityiskohtina.

Tahdonvoima-ryhmä pääsi tunteita luotaavan välineen suunnittelussa ideoita kerryttävän ja ajattelua laajentavan prosessiin, divergoivaan vaiheeseen ehkä turhankin syvälle. Suunnitteluun suhtauduttiin intohimoisesti, mutta aikaresurssin niukkuus alkoi painaa

mieltä. Päädyimme tekemään kaksi erilaista datan keruun välinettä. Tämä oli hyvä saavutus, koska ideoita oli paljon ja niiden konvergoiminen työlästä. Kahta välinettä voi perustella saadun tiedon monipuolisuudella ja monialaisen tiimin osaamisen parhaalla hyödyntämisellä.

Tunnesanoiksi molemmissa ammattikorkeakouluissa valikoitui seuraava 43 tunteen sanalista (Taulukko 2), joka on muokattu erilaisista tunnesanalistoista ja työelämän raporteista. Tavoitteena oli löytää sanoja, jotka voisivat kuvata sitä, mitä tunnen suhteessa johonkin ihmiseen, asiaan, tilanteeseen, itseeni tai tekemiseeni. Näitä tunteita voi havaita toisessa ihmisessä, itsessä tai ihmisten välisissä suhteissa. Tunnesanoja oli myös mahdollista keksiä lisää tyhjille sanaliuskoille. Tunnesanojen valinta testiä varten oli haastavaa. Meillä oli yli sadan sanan luettelo, josta lähdimme karsimaan. Valintaan vaikutti oma työelämäkokemuksemme ja tässä työssä käyttämämme tutkimuskirjallisuus.

Taulukko 2. Opiskelijoille annettu tunnesanalista

POSITIIVISUUS	ONNELLISUUS
TYYYTYVÄISYYS	PETTYMYKSEN SIETO
YHTEISTYÖHALUKKUUS	INNOSTUNEISUUS
VALLANHIMO	TUNNOLLISUUS
TOIMINTATARMO	TAITAVUUS
TOISTEN AUTTAMINEN	SUVAITSEVAISUUS
EPÄVARMUUDEN SIETO	PAINEENSIETOKYKY
RAUHALLISUUS	RAKASTETTAVUUS
KILPAILUHENKISYYS	OIKEUDENMUKAISUUS
ONNISTUMISEN ILO	NEUVOKKUUS
LOJAALISUUS	TUNTEIDEN NÄYTTÄMINEN

ROHKEUS	SITKEYS
TOISTEN TUKEMINEN	HIENOTUNTEISUUS
AVOIMUUS	ITSEVARMUUS
LEMPEYS	LEVOLLISUUS
RIEHAKKUUS	HILPEYS
ENERGISYYS	KIINNOSTUNEISUUS
KÄRSIVÄLLISYYS	INNOVATIIVISUUS
ASIAL LISUUS	YKSITOIKKOISUUDEN SIETO
”KIELENSÄ” HILLITSEMINEN	TASAPAINOISUUS
REHELLISYYS	YSTÄVÄLLISYYS
ANTELIAISUUS	

Kuten design-ajattelun perusajatus kannustaa kokeilemaan useampia prototyyppejä, niin myös tässä hankkeessa kokeilimme kahta erilaista testitapaa. Toinen, Tampereen ammattikorkeakoulun toisen vuoden koneinsinööriopiskelijoille suunnattu väline keskittyi tunteiden arvottamiseen suhteessa toisiinsa, jolloin testiin osallistuvat ihmiset siis keskustelisivat tunnetaitojen tärkeysjärjestyksestä. Toinen testausväline oli suunnattu Laurea -ammattikorkeakoulun neljännen vuoden terveydenhoitajaopiskelijoille ja se keskittyi arvottamaan tunteita kolmen muuttujan suhteessa: itsen, esimiehen ja työyhteisön ja lisäksi kolmen tärkeyttä kuvaavan kentän mukaan, jotka olivat: välttämättömiä, hyödyllisiä ja lisäarvoa tuottavia. Seuraavissa kappaleissa selitetään datan keruun menetelmät tarkemmin sekä kuvataan kartoituksen kulku molemmissa paikossa.

4.4 Kaksi tiedonhankinnan menetelmää ja testausprosessit

4.4.1 Tampereen ammattikorkeakoulu ja insinööriopiskelijat

Tampereen ammattikorkeakoulussa tunnetaitokartoitus tehtiin toisen vuoden koneinsinööriopiskelijoille lokakuun alussa. Luokkana toimi opiskelijoiden normaali luokkatila. Aluksi esittelimme itsemme ja tulevan kartoituksen päätarkoituksen. Toimme esiin, että heidän osallistumisensa on meille erittäin tärkeä opintojemme edistymisen kannalta eli pyrimme puhumaan motivoivalla tavalla ja saamaan heidät innostuneeksi asiastamme.

Sovittuna ajankohtana paikalla oli 17 opiskelijaa, mutta 15 täytyi lähteä ruotsin kielen tenttiin lähes heti saapumisemme jälkeen. Ruotsin kielen tentin oli määrä kestää 45 minuuttia. Ruotsin tenttiin menijät olivat melko jännittyneitä ja he lueskelivat ruotsin sanoja. Niinpä päätimme antaa heidän lähteä käytävään valmistautumaan tenttiin ja tehdä kartoitus kahdessa osassa. Ne kaksi opiskelijaa, jotka jäivät paikalle, tekivät kahden hengen ryhmänä tavallaan pelilaudan pilottitestauksen ja muut ryhmäläiset palattuaan tentistä.

Kartoitukseen osallistuneista oli yhteensä 17 koneinsinööriopiskelijaa, joista 3 naista ja 14 miestä. ”Pilottiryhmän” koko oli 2 henkilöä (2 miestä), ja muut ryhmät olivat 3 henkilön suuruisia. Kolmessa näistä viidestä ryhmästä oli osallistujana yksi nainen, eli missään ryhmässä ei ollut osallistujana kuin korkeintaan yksi nainen. Osallistuneiden naisten keski-ikä oli 24 vuotta ja miesten keski-ikä 23,6 vuotta.

”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” Tampereella piti sisällään seuraavat materiaalit (Liite 1)

- Saatekirje
- ”Pelin ohjeet”
- A3-kokoinen ”Pelilauta”
- 2 kirjekuorta A ja B, joissa molemmissa oli leikattuna 43 tunnesanaa. Insinööriopiskelijan arvioidessa insinöörejä (kirjekuori A) käytettiin sinipohjaisia tunnesanalipukkeita ja insinöörin arvioidessa terveydenhoitajia (kirjekuori B) käytettiin keltapohjaisia tunnesanalipukkeita. Lisäksi molemmissa kirjekuorissa oli tyhjiä leikattuja

Sen jälkeen insinööriopiskelijat miettivät tunnetaitojen tärkeysjärjestystä terveydenhoitajine työtä ajatellen. Leikatut tunnesanakortit olivat samat niin insinööriopiskelijoiden pohtiessa tulevaisuudessa omalla alallaan tarvitsemiaan tunnetaitoja kuin insinööriopiskelijoiden pohtiessa terveydenhoitajan omalla alallaan tarvitsemia tunnetaitoja (ks. Taulukko 1)

Jokaisen testiin osallistuneen pienryhmän tehtävänä oli siis laatia annetusta 43 kpl tunnesanan listasta keskustellen ryhmäkohtainen tulevaisuuden insinöörin ja terveydenhoitajan tunnetaitolista tärkeysjärjestykseen. Lopuksi lipukkeet teipattiin ryhmille annettuihin A3 kokoiisiin ”pelilautoihin”. Seuraavassa kuvassa (Kuva 6) yksi Tampereen ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijaryhmä työstää tunnesanajärjestystään. Näiden TOP 15 listojen työstämiseen oli varattu aikaa noin 45 - 60 minuuttia.

Kuva 6. Yksi TAMK insinööriopiskelijaryhmä työstää tunnesanajärjestystään

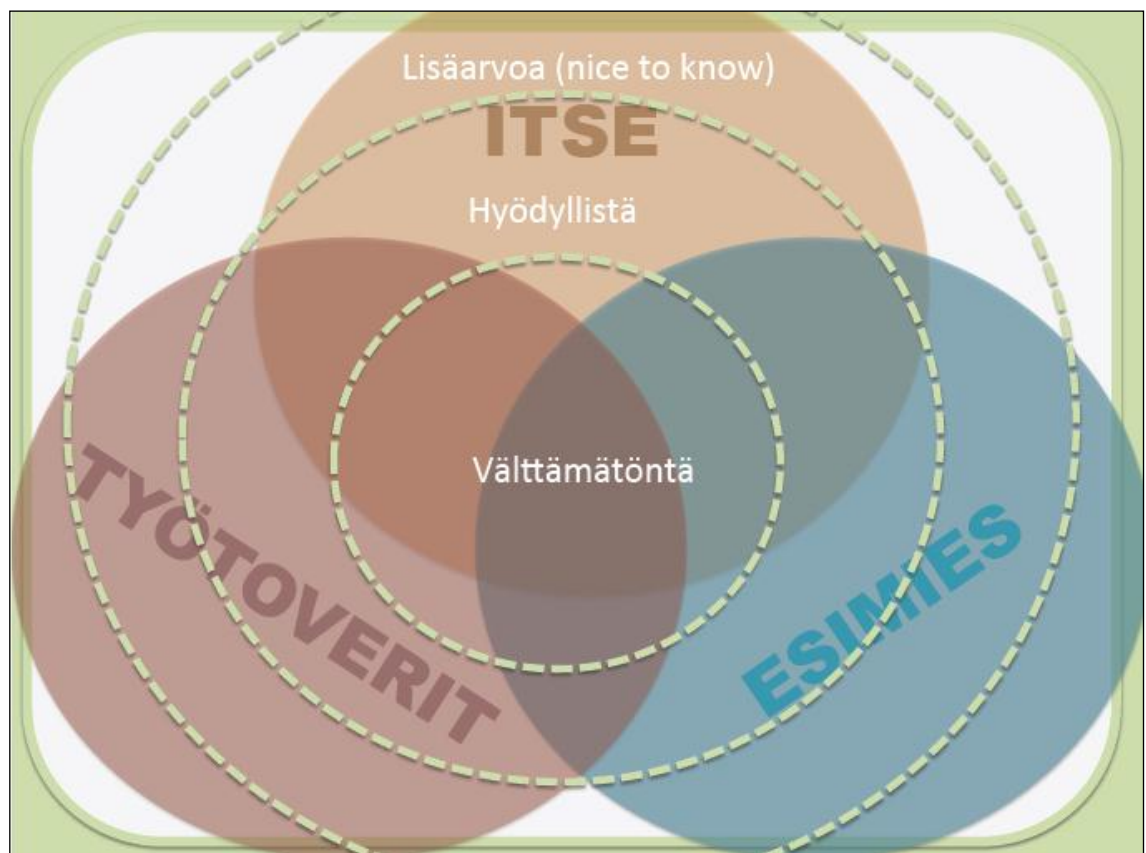
Tunnesanalistojen tekemisen jälkeen osallistujia pyydettiin vastaamaan muutamiin avoimiin kysymyksiin. He saivat vapaamuotoisesti kirjoittaa omia henkilökohtaisia ajatuksia ja tuntemuksia. Avoimina kysymyksinä olivat:

- 1) Miten pienryhmänne toimi? Oliko päätöksenteko helppoa?
- 2) Millaisissa tilanteissa nämä tunnetaidot mielestäsi olisivat erityisen tärkeitä?
- 3) Miltä sinusta tuntui tehdä tämä harjoitus? Kirjoita kolme sanaa.

Koko testitilanteen ajan kiertelimme luokassa ja teimme muistiinpanoja. Positiivisena yllätyksenä oli yhden “pilottiryhmäläisen” palaaminen testitilanteeseen, koska hän oli kiinnostunut katselemaan muiden toimintaa. Hän myös lupautui tarkkailemaan yhden ryhmän toimintaa.

4.4.2 Laurean ammattikorkeakoulu ja terveydenhoitajaopiskelijat

Tunneosaamista testattiin Laurean ammattikorkeakoululla Porvoossa lokakuun alussa. 27 terveydenhoitajaopiskelijaa oli läsnä testaustilanteessa. Alustuksessa havaittiin että edelliset tunnit muissa merkeissä olivat herättäneet erilaisia tunteita ja näitä purettiin tilanteessa yhdessä opiskelijoiden ja opettajan kanssa. Jännityksen purkamiseen auttoi Laureassa draamaharjoitus, joka muutti tilannetta sopivasti leikinomaiseksi.

Kuva 7. Laureassa käytetty pelilauta

Tällä kenttien ja tärkeysjärjestystä kuvaavien kehien käytöllä pyrimme saamaan tietoa, miten tunteet liittyvät yksilöön ja yhteisöön.

Laureassa läsnä oli 27 naisopiskelijaa, jotka jaoimme sattumanvaraisesti (luku kuuteen) kuuteen eri ryhmään. Opiskelijoista suurin osa oli iältään 22 - 25 vuotta, mutta joukossa oli myös muutama aikuisopiskelija.

Laurean ryhmä oli toisen tutkijan omia oppilaita. Siksi toinen tutkija ohjeisti tehtävän, jotta opiskelijat erottivat sen normaalista koulutyöstään. Oppilaille pidettiin myös ”lämmittelytehtävä” (ice breaking), jossa he tekivät ”patsaan” ryhmässä annetuista ammateista: sirkustirehtööri, opettaja, mainostoimiston yhteyspäällikkö, suuren kansainvälisen yrityksen toimitusjohtaja. Oppilaat heittäytyivät patsastehtävään innokkaina. Patsastehtävä on draamamenetelmissä paljon käytetty harjoitus. Siinä osallistuja voi käyttää kehoallista, kokemuksellista ja emotionaalista osaamistaan. Ryhmässä tehtäessä harjoitus ohjaa osallistuvia hyvin sisään aiheeseen ja rentouttaa tunnelman. Niin kävi nytkin.

Kuva 8. Laurean opiskelijat lämmittelytehtävässä "mainostoimiston luova johtaja" sekä "mainos"

Kuva 9. Opiskelijat lämmittelytehtävässä "sirkustirehtööri"

Kuvista näkyy koehenkilöiden heittäytymisen kyky. Lämmittelytehtävän jälkeen tutkija ohjeisti tehtävän suullisesti. Korostimme tehtävän liittyvän tulevaisuuteen, mutta havainnoimme sitä, miten osa opiskelijoista puhui "meistä" tehdessään "hoitajat" karttaa ja näkivät siis tehtävän koskevan itseään nykyhetkessä. Olimme varanneet tyhjiä tundesnakortteja ja kyniä, mutta näiden käyttö jäi vähäiseksi (yksi sana).

Aikataulutiiivistelmä:

1. Ryhmien muodostaminen 27 osallistujasta jako kuuteen -menetelmällä.
2. Lämmittelyyn ja tunnelman luontiin patsas-harjoitus 15 minuuttia
3. Opiskelijat valmistelivat ja esittivät heille arvotuista ammateista kuvaelman.
Patsas-harjoitus johdatteli opiskelijat työelämän ja tunteiden kokemukselliseen pohdintaan, mutta loi ilmapiiristä leikkisän.
4. Tehtävän ohjeistus 7 min.
5. Työskentelyä 30 min
6. Tauko 15 min
7. Uuden 2. tehtävän ohjeistus, insinöörien kartta.
8. Opiskelijat olivat itse oivaltaneet tehtävän, koska sanalistoja ja karttoja oli kaksin kappalein. Työ oli jo käynnissä, kun ohjeistimme.
9. Työskentelyä 30 min.
10. Loppukysely, jonka jokainen teki yksilöllisesti: listaa kolme adjektiivia, jotka kuvaavat työskentelyänne 10 min.

Kuva 10. Laurean aikuisopiskelijoita tunnekarttojen äärellä.

Materiaali:

- Kaksi tunnekarttapohjaa ja kaksi sarjaa erivärisille papereille tulostettuja tunnekortteja 2 x 43 kpl, kumpikin sarja omassa kirjekuorensa.
- Liimaa, teippiä, kyniä.

Ohjeen mukaan testissä oli luvallista kirjoittaa ja piirtää karttaan omia kenttiä, myös omia tunnesanoja oli lupa käyttää. Yksi oma sana "itsearvostus" olikin kirjoitettu ja asetettu se esimies-kenttään. (hoitajat A)

Kuva 11. Laurean opiskelijoiden tunnekarttojen täyttämistä.

Opiskelijat tekivät molempia karttoja rinnakkain ilman tällaista ohjeistusta. Kartat ja sanakorttikuoret jaettiin kylläkin samanaikaisesti.

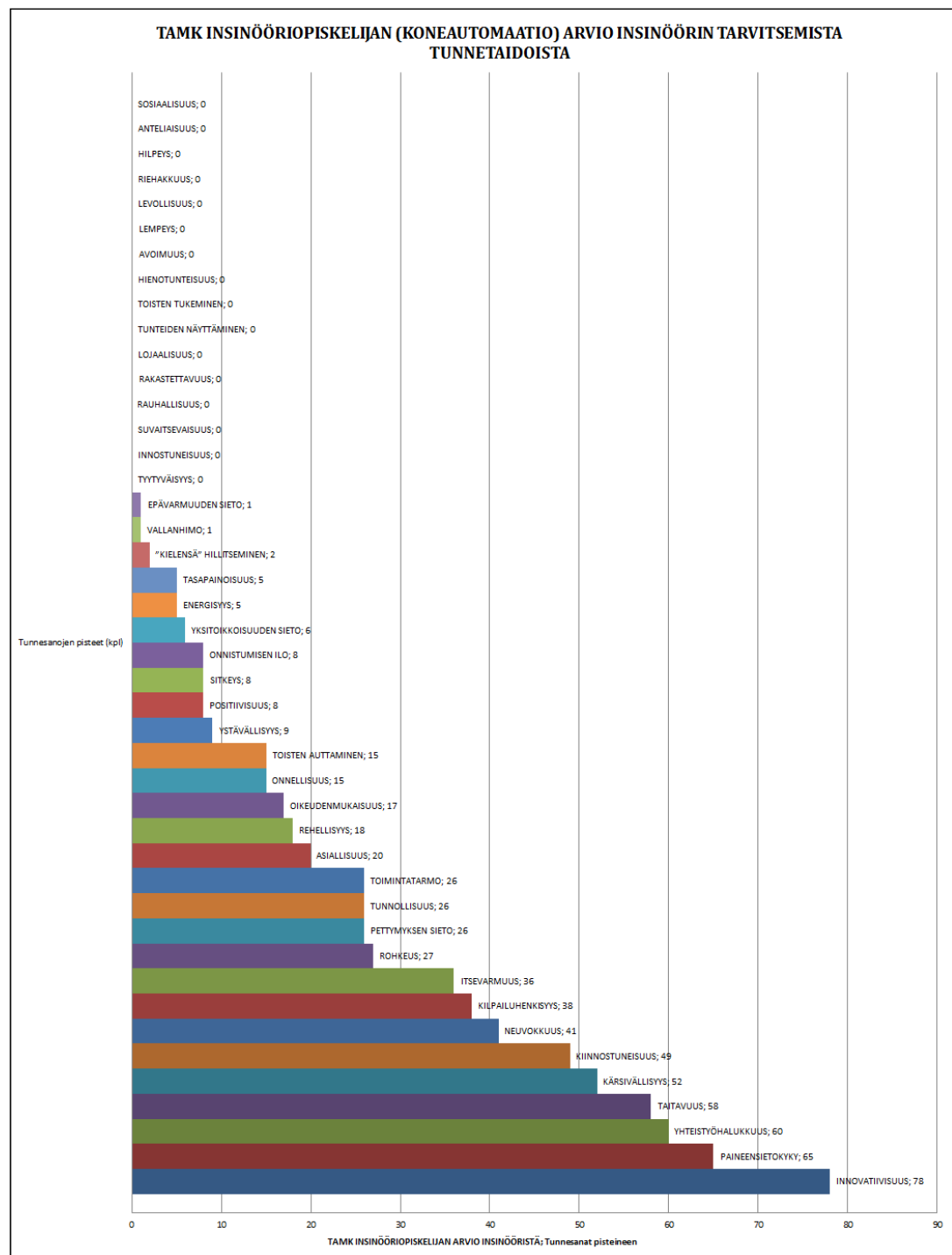
5. Insinöörien käsityksiä työelämän tunnetaidoista

5.1 Insinööriopiskelijoiden käsityksiä omista tunnetaidoistaan tulevassa työelämässään

Kaikki ryhmät suorittivat tunnesanakartoituksen loppuun saakka. Viimeinen ryhmä sai vastauksensa valmiiksi noin tunnin työskentelyn jälkeen. Testin aikana jotkut ryhmät jaksoivat käydä tehtävät läpi huolellisesti loppuun saakka, kun taas toiset nopeuttivat työskentelytahtiaan loppua kohden. Toisissa ryhmissä jokaiseen kysymykseen vastattiin päätös yhdessä demokraattisesti muodostaen, kun taas toisissa ryhmissä vastattiin “vuorotellen” kunkin valitessa vastauksen henkilökohtaisesti vuorollaan. Jotkut ryhmät olivat selvästi motivoituneempia tekemään tätä tunnetaitokartoitusta ja näkivät testin tarpeellisempana kuin joku muu ryhmä.

Insinööriopiskelijoiden antamat vastaukset on analysoitu siten, että tärkeimmäksi ryhmässä rankattu tunnesana sai 15 pistettä ja vähiten tärkeimmäksi rankattu yhden pisteen. Näin saatiin laskettua joka ryhmältä heidän antamansa pisteet sekä insinööreille että terveydenhoitajille.

Seuraavassa kuvassa (Kuva 12) on esitetty Tampereen ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijoiden tunnesanoille rankkaamat yhteispisteet kun insinööriopiskelija arvioi tulevaisuuden insinöörin tarvitsemia ominaisuuksia.

Kuva 12. TAMK insinööriopiskelijoiden arvio insinöörin tarvitsemista tunnetaidoista

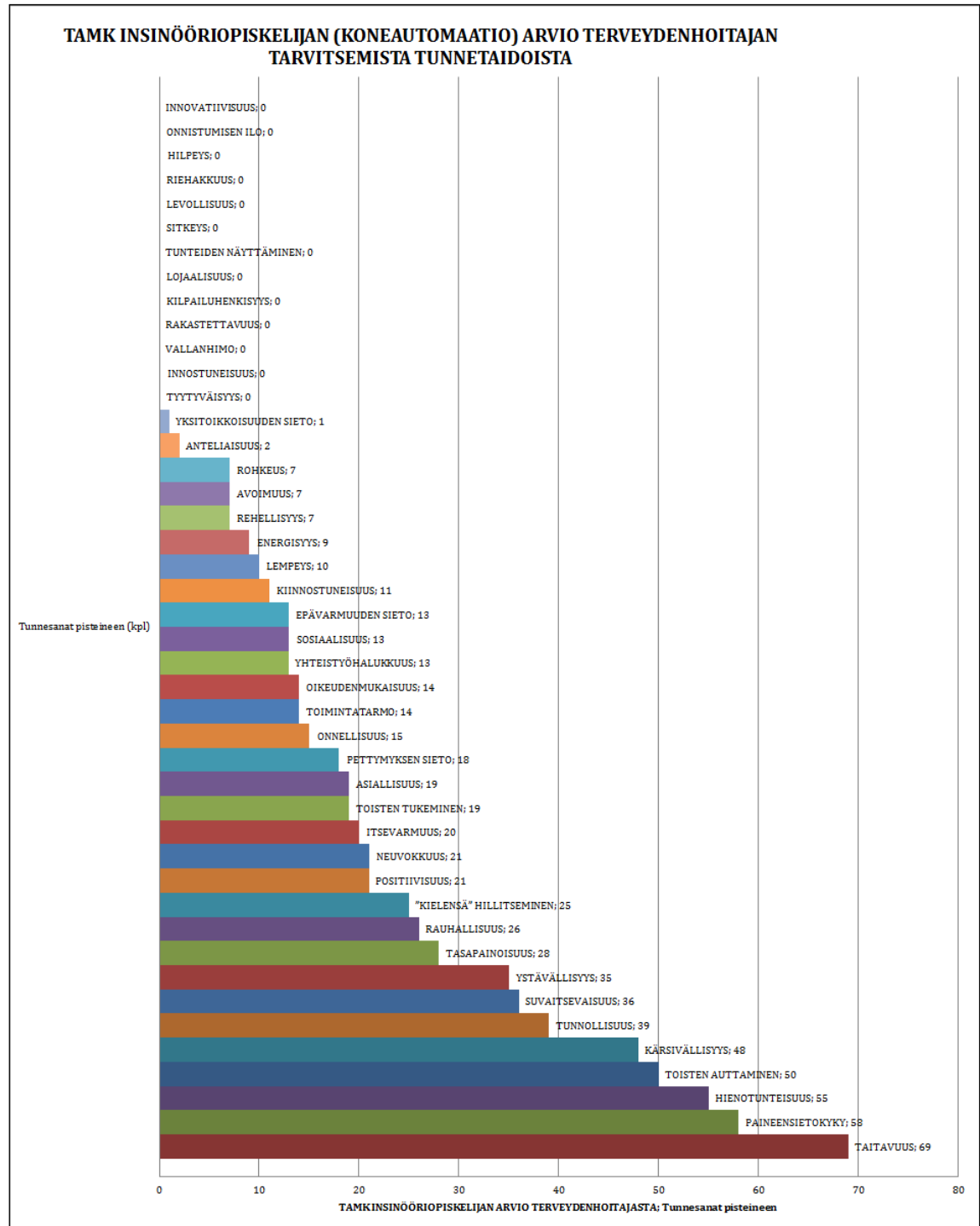
Insinööriopiskelijoiden itselleen antamista tunnetaidoista kärkeen nousivat innovatiivisuus (78), paineensietokyky (65), yhteistyöhalukkuus (60), taitavuus (58), kärsivällisyys (52) sekä kiinnostuneisuus (49).

Kun insinööriopiskelijat miettivät tunnetaitojen tarvetta tulevaisuuden työelämässä, niin oli muutamia sanoja, joita insinööriopiskelijat eivät käyttäneet lainkaan terveydenhoitajille. Sellaisia olivat innovatiivisuus, kilpailuhenkisyys, sitkeys ja vallanhimo.

5.2 Insinööriopiskelijoiden käsityksiä terveydenhoitajien tulevaisuuden tunnetaidoista

Insinööriopiskelijoiden antamat vastaukset terveydenhoitajien tulevaisuuden työelämän tunnetaidoista on analysoitu samoin kuin heidän arvioidessaan omia tunnetaitojaan, eli tärkeimmäksi ryhmässä rankattu tunnesana sai 15 pistettä ja vähiten tärkeimmäksi rankattu yhden pisteen. Näin saatiin laskettua joka ryhmältä heidän antamansa pisteet sekä insinööreille että terveydenhoitajille.

Seuraavassa kuvassa (Kuva 13) on esitetty Tampereen ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijoiden tunnesanoille rankkaamat yhteispisteet, kun insinööriopiskelija arvioi terveydenhoitajan tulevassa työelämässään tarvitsemia tunnetaitoja.

Kuva 13. TAMK insinööriopiskelijoiden arvio terveydenhoitajan tarvitsemista tunnetaidoista

Insinööriopiskelijoiden terveydenhoitajille antamien tunnetaitojen ja ominaisuuksien kärkiviisikossa ovat taitavuus (69), paineensietokyky (58), hienotunteisuus (55), toisten auttaminen (50), kärsivällisyys (48) ja tunnollisuus (39).

Sanoja, joita insinööriopiskelijat eivät käyttäneet lainkaan itselleen, mutta olivat listanneet niitä terveydenhoitajille, olivat hienotunteisuus, suvaitsevaisuus, rauhallisuus, toisten tukeminen, lempeys, avoimuus ja anteliaisuus. Uutena sanana insinöörit lisäsivät sanan sosiaalisuus yhdeksi terveydenhoitajien tarvitsemista tulevan työelämän tunnetaidoista.

5.3 Insinööriopiskelijoiden vastauksia avoimiin kysymyksiin

Tunnetaitojen tärkeysjärjestykseen panemisen lisäksi opiskelijoita kysyttiin avoimia kysymyksiä, kuten, miten pienryhmänne toimi ja oliko päätöksenteko helppoa. Lisäksi avoimissa kysymyksissä haluttiin kartoittaa, millaisissa tilanteissa nämä tunnetaidot heidän mielestään olisivat erityisen tärkeitä. Lopuksi opiskelijoilta pyydettiin kolmea tunnesanaa, jotka kuvastaisivat, miltä heistä tuntui tehdä tämä harjoitus

Avoimiin kysymyksiin vastattiin myös ”kiltisti”, mutta jotkut opiskelijat vastasivat niihin hyvin nopeasti muutamassa minuutissa, minkä jälkeen luvan saatuaan poistuivat paikalta. Toiset sen sijaan käyttivät näiden avoimien kysymysten vastaamiseen aikaa enemmän.

Ensimmäiseksi kysyimme, millaisissa tilanteissa tunnetaidot ovat tärkeitä. Vastauksien perusteella insinööriopiskelijat pitivät tunnetaitoja tärkeinä jokapäiväisen elämän tilanteissa, kuten alla olevat sitaattit osoittavat.

- *”Kaikissa tilanteissa.”*
- *”Jokapäiväisessä elämässä kaikkien hyvinvoinnin kannalta.”*
- *”Jokapäiväisessä työssä”.*
- *”Tunnetaitoja tarvitaan kaikilla elämän osa-alueilla, aina kaupan kassalta vanhempien kanssa keskusteluun.”*
- *”Päivittäisessä työssä. Tunteita tarvitaan ja ne ovat tärkeitä.”*

Muutamissa vastauksissa spesifioitiin myös työelämän tilanteita (esim. asiakastilanteet, vaativat tilanteet), joissa tunnetaitojen merkitys korostuu.

- *"Pitkissä projekteissa."*
- *"Tunnetaitoja tarvitaan jokapäiväisessä työssä ja vaativissa tilanteissa."*
- *"Insinöörien näkökulmasta silloin, kun suunnitellaan uusia koneita. Kun ollaan ihmisten kanssa tekemisissä, sosiaaliset taidot ovat erittäin tärkeitä."*
- *"Erilaisissa vuorovaikutuksissa ja varsinkin asiakasrajapinnan kanssa."*
- *"Kun on uusien ihmisten kanssa tekemisissä."*
- *"Tilanteissa, joissa tarvitaan sekä sosiaalisia taitoja, että oman alan tietotaitoa sekä suorittamiskykyä."*
- *"Neuvottelu ja johtamistilanteissa. Ei välttämättä niinkään päivittäisten paperinpyöryksen lomassa tarvitse muuta kuin sitkeyttä."*

Lisäksi vastauksissa korostettiin tunnetaitojen korostuvan, jos toimitaan ryhmissä.

- *"Insinööreille tunnetilojen tarve vaihtelee riippuen toimitaanko yksin vai ryhmissä."*
- *"Töissä, kun tehdään ryhmissä tai yksin."*

Vastauksissa korostettiin tunnetaitojen korostuvan myös yllättävissä ja uusissa tilanteissa sekä varsinkin konfliktitilanteissa.

- *"Ongelmien ratkaisutilanteissa, joissa tarvitaan ideoita, uusia näkökulmia ja ratkaisujen tekoa, nopeaa toimintaa tai jopa tunteiden hillitsemistä vaativat tilanteet."*
- *"Yllättävissä tilanteissa, uusissa tilanteissa, hermoja raastavissa tilanteissa (esim. kun joku ei ymmärrä)."*
- *"Kaikillahan menee hyvin niin kauan, kuin on helppoa. Kun tulee ongelmia, niin ihmisten taidot punnitaan."*
- *"Ongelmatilanteissa. Kanssakäynnissä toisten ihmisten esim. asiakkaiden ja työntekijöiden kanssa."*

Päätöksenteon syntymistä pienryhmässä kysyttiin myös avoimella kysymyksellä. Ryhmät tuntuivat toimineen hyvin ja kaikki opiskelijat sanoivat päätösten syntyneen lähes koko ajan yhdessä keskustellen ja hyvässä yhteisymmärryksessä.

- *”Päätökset syntyivät yhteisen prosessoinnin kautta.”*
- *”Ryhmä toimi hyvin ja päätökset syntyivät hyvässä yhteisymmärryksessä.”*
- *”Toimimme kutakuinkin demokraattisesti.”*
- *”Ryhmä toimi kaiken kaikkiaan spontaanisti, luovuus ryhmässä oli hyvä ja työ eteni jouhevasti.”*

Muutamit opiskelijat kommentoivat eniten keskustelua syntyneen tärkeimmistä tunnesanoista, kun he ajattelivat omaa työtään tai terveydenhoitajien työtä. Toimintaan kehitettiin myös strategioita, esimerkiksi vuorotellen jokainen valitsi yhden tunnesanan.

- *”Heitimme paperille tärkeät ominaisuudet ja keskustelimme tärkeysjärjestyksestä.”*
- *”Kaikki valitsivat mielestään tärkeitä taitoja. Sitten keskustelimme.”*
- *”Meillä oli pientä väittelyä ylimmissä tunteissa.”*
- *”Alussa yritettiin päättää yhdessä, mutta lopussa jokainen valitsi vuorollaan yhden ominaisuuden.”*
- *”Naisena olisin ehkä painottanut hieman muita arvoja enemmän, mutta olen ihan tyytyväinen lopputulokseen.”*
- *”Luotimme ensimmäiseen ajatukseen, mikä tuli mieleen, kun ajattelimme insinöörejä/sairaanhoitajia. Melko selkeästi löytyi kumpaakin osapuolta kuvaavat sanat.”*
- *”Väittelyn jälkeen yksimielisyys.”*

Insinööriopiskelijoiden kommentit tästä kartoitustestistä olivat suurimmaksi osaksi positiivisia. Useimmiten sanottiin, että testi oli mielenkiintoinen. Alla on koottuna positiiviseksi tulkitsemiamme tunteita eli opiskelijat sanoivat testin herättäneen seuraavia tunteita ja ajatuksia:

- *uteliaisuus, auttaminen,*

- *avartava, jännä*
- *analyttinen,*
- *tarmokas,*
- *innostuneisuus,*
- *mielenkiintoisuus,*
- *hanaa,*
- *No ihan kiva piristys päivään.*
- *Eipä ole tullut ajatelleeksi, kuinka paljon erilaisia tunnetaitoja on olemassa.,*
- *hauska, helppo, nopea,*
- *ihan kiva harjoitus,*

Toisaalta jotkut opiskelijat kommentoivat testiä hieman negatiivisin tunnesanoin tai ei suuremmilla tunteilla. Nämä kommentit jäivät kuitenkin yksittäisiksi. Alla lueteltu insinööriopiskelijoiden kommentteja:

- *epämielenkiintoiselta,*
- *hankalalta*
- *väsymys,*
- *turhautuneisuus*
- *pakonomaisuus,*
- *omituisia, erikoista,*
- *Huono ajankohta, sillä koulutyöt vituttavat suunnattomasti tällä hetkellä.*
- *kiire,*
- *väsymys*
- *Mietin taas kuinka tämä tekee minusta paremman insinöörin*
- *Höpölopää, miksi?*
- *Ei ihmeellisiä tuntemuksia,*
- *Motivaatio? Yllättynyt?*

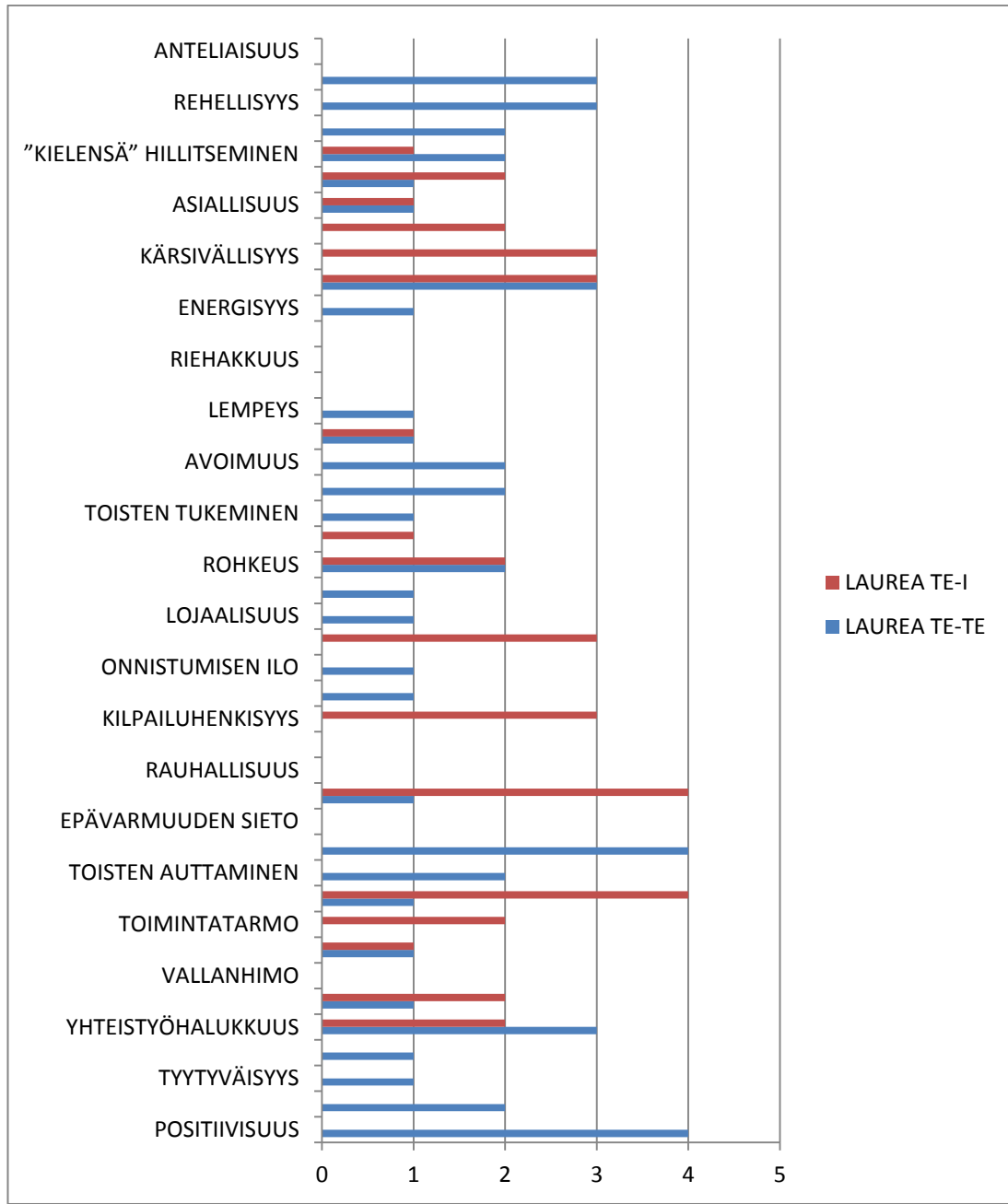
Nämä opiskelijoiden kommentit antavat hyvän kuvan siitä, miten monenlaisissa elämäntilanteissa ihmiset ovat ja miten paljon se voivatkaan vaikuttaa meidän toimintoihimme jossain tilanteessa.

6. Terveystenhoitajien käsityksiä työelämän tunnetaidoista

6.1 Terveystenhoitajaopiskelijoiden käsityksiä omista tunnetaidoistaan

Terveystenhoitajaopiskelijat valitsivat pienryhmissä tunnesanoja välttämättömät tunneosaamiset (have to know), tunneosaaminen suhteessa työyhteisöön ja työkavereihin, sekä myös mikä antaa lisäarvoa (nice to know). Opiskelijat kyselivät spontaanisesti mihin asiakkaat/potilaat jäivät pelikartassa, tunneosaamista tarvitaan nimenomaan hoitosuhteessa. Pelilaudalle lisättiin myös tunnesanoja suhteessa potilaisiin/asiakkaisiin. Tunteiden tärkeyden arviointi oli haastava tehtävä, mutta opiskelijoiden mielestä se oli myös helppoa. Näkyköhän tässä helppoudessa opiskelijoiden saama runsas tunnetaitojen harjoittelu. Terveystenhoitajaopiskelijoiden käsitykset eri ammattiryhmien tunnesanoista suhteessa välttämättömiin tunneosaamiseen erosivat toisistaan. Insinööreille valittiin toiminnallisia tunnesanoja (taitavuus, neuvokkuus, paineensietokyky, kilpailuhenkisyys), kun taas terveystenhoitajille enemmän suhdetaitoihin (suvaitsevuus, positiivisuus, ystävällisyys) liittyviä tunnesanoja. Välttämättömät tunnesanat edustivat enemmän oman alan tieto- ja taito-osaamista kun taas tunnesanat suhteessa työyhteisöön, esimieheen tai lisäarvoon olivat samankaltaisia riippumatta ammattiryhmää. Samoja tunnesanoja löytyivät silloin kunkin ammattiryhmän pelilaudalta.

Terveystenhoitajien käsityksiä **välttämättömistä tunnesanoista** suhteessa tulevaisuuden terveystenhoitajien tunneosaamiseen olivat *suvaitsevuus, positiivisuus, kiinnostuneisuus, onnellisuus, yhteistyöhalukkuus, toisten auttaminen, rohkeus, hienotunteisuus, avoimuus, kielensä hillitseminen, tasapainoisuus, rehellisyys ja ystävällisyys*. Seuraavassa kuvassa (Kuva 14) on esitetty yhdistettynä Laurean opiskelijoiden tunnetaitokäsitykset sekä terveystenhoitaja terveystenhoitajasta, että terveystenhoitaja insinööristä. Tämä kuva koskee siis myös kohdan 6.2 mukaisia tarkasteluja.

Kuva 14. Laurea opiskelijoiden käsitykset terveydenhoitajien ja insinöörien tunnesanoista

Terveystenhoitajaopiskelijat arvioivat tunnesanat suhteessa lisäarvoon, mikä on hyvä tunne itseen liittyen, mikä tunne esimieheen, mikä tunne työyhteisöön sekä suhteessa potilaaseen/asiakkaaseen. Tunnesanojen sijoitus oli hajanaista, eri ryhmissä oli erilaiset sijoittelut suhteessa lisäarvoon, esimieheen ja työyhteisöön. Sen sijaan kaikki ryhmät valitsivat **välttämättömäksi** tunnesanoiksi *positiivisuuden ja suvaitsevuuden*.

Lisäarvo (nice to know): energisyys, tasapainoisuus, onnistumisen ilo, rohkeus, rempseys, rauhallisuus, levollisuus, itsevarmuus, lempeys, onnistumisen ilo, rakastettavuus, onnellisuus, kykenevyys, taitavuus, innostuneisuus, lojaalisuus, kärsivällisyys.

Suhteessa työyhteisöön: hilpeys, tunnollisuus, innostuneisuus, toisten auttaminen, anteliaisuus, taitavuus, toisten tukeminen, sekasortoisuuden sietäminen, suvaitsevuus, kykenevyys, tunteiden näyttäminen, toisten auttaminen, itsevarmuus, asiallisuus, neuvokkuus, tyytyväisyys, toimintatarmo, toisten tukeminen, kielensä hillitseminen, avoimuus, toisten tukeminen, kiinnostuneisuus, tyytyväisyys, onnistumisen ilo, tunnollisuus, levollisuus

Suhteessa esimieheen; oikeudenmukaisuus, kärsivällisyys, asiallisuus, toimintatarmo, rehellisyys, avoimuus, sitkeys, neuvokkuus, innovatiivisuus, yhteistyöhalukkuus, kielensä hillitseminen, kiinnostuneisuus, innovatiivisuus, paineensietokyky, tasapainoisuus, energisyys, taitavuus, pettymyksen sieto, positiivisuus, innovatiivisuus, tunteiden näyttäminen

Saimme mukavasti sekä numeerista dataa että vaikeammin tulkittavaa visuaalista dataa sanojen sijoittelusta. Kun karttoja tarkastelee yksityiskohtaisesti, niistä voi tehdä mielenkiintoisia tulkintoja. Mitkä tunteet jäävät ulkokehille tai kokonaan pois kentistä? Tunnesanoja oli 43 kpl, paljonko keskimäärin käytettiin?

Hoitajien sanamäärä kolmessa Laurean karttaparissa:

- Terveystenhoitajien kartat: 31, 26, 34 sanaa
- Insinöörikarttojen sanamäärä: 20, 23, 24 sanaa.

Seuraavassa tunnetaitokartassa (Kuva 15) näkyy osallistujien paneutuminen ja työelämän viitekehyksen huolellinen ajattelu. Koehenkilöt ovat piirtäneet ylimääräisen kentän itseä kuvaavan ja esimieskentän väliin, nimittäin asiakkaat.

ulkopuolelle, karttaan oli kirjoitettu “koti”-otsikko käsin ja sen alle koottu tunnesanat: rehellisyys, hilpeys, onnellisuus, tunteiden näyttäminen, energisyys, tyytyväisyys. Mitä pitäisi ajatella tulevaisuuden työyhteisöstä, jos sinne eivät kuulu energisyys, tyytyväisyys tai hilpeys?

6.2 Terveystenhoitajaopiskelijoiden käsityksiä insinöörien tulevaisuuden tunnetaidoista

Laurean terveystenhoitajaopiskelijoiden käsitys insinöörien ja terveystenhoitajien tärkeimmistä tunnesanoista on esitetty kuvassa 14.

Terveystenhoitajaopiskelijat valitsivat seuraavia välttämättömiä tunneosaamisen sanoja insinööreille: yhteistyöhalukkuus, toimintatarmo, taitavuus, neuvokkuus, paineensietokyky, kilpailuhenkisyys, kiinnostavuus, innovatiivisuus, yksitoikkoisuuden sieto, rohkeus, itsevarmuus ja kielensä hillitseminen. Taulukossa on vertailtu terveystenhoitajaopiskelijoiden valitsevat tunnesanat molemmissa ryhmissä. Nähtävissä on että 6 pienryhmän valitsemista tunnesanoista mikään sana ei saanut kaikkien kannatusta.

Lisäarvo (nice to know): onnellisuus, energisyys, rohkeus, itsevarmuus, ystävällisyys, onnistumisen ilo, kykenevä, tunnollisuus, taitavuus, toimintatarmo, positiivisyys, sitkeys, riehakkuus, tasapainoisuus

Suhteessa työyhteisöön: kärsivällisyys, toisten auttaminen, sekasorron sietokyky, suvaitsevaisuus, asiallisuus, tunnollisuus, kielensä hillitseminen, tasapainoisuus, rehellisyys, tyytyväisyys, ystävällisyys, lojaalisuus, kykenevyys, innostuneisuus, vallanhimo, yhteistyöhalukkuus, rehellisyys, tyytyväisyys, ystävällisyys, toisten tukeminen

Suhteessa esimieheen: lojaalisuus, rehellisyys, oikeudenmukaisuus, toisten tukeminen, tasapaino, vallanhimo, itsevarmuus, onnistumisen ilo, pettymyksen sietokyky, neuvokkuus, kiinnostuneisuus, positiivisuus, avoimuus, hilpeys, energisyys, kiinnostuneisuus, anteliaisuus, lojaalisuus, onnistumisen ilo, pettymyksen sieto, kärsivällisyys.

6.3 Terveystenhoitajaopiskelijoiden vastauksia avoimiin kysymyksiin

Terveystenhoitajaopiskelijoiden vastaukset pienryhmien toimivuudesta, kyselystä ja menetelmästä olivat pääasiassa positiivisia. Kysymykseen, miten ryhmätyö sujui pienissä ryhmissä, antoivat terveystenhoitajaopiskelijat seuraavia kommentteja:

- Ryhmä toimi aktiivisesti
- Kaikki saivat suuvuoron
- Ryhmä toimi yksimielisesti
- Yhtenevät mielipiteet. Ongelmatonta
- Sujuva yhteistyö.
- Ryhmien jäsenet uskalsivat tuoda omat mielipiteet julki.
- Samanlaisia ajatuksia ryhmällä.
- Kaikki äänessä sopusoinnussa
- Jokainen sai sanoa mielipiteensä
- Päätöksenteko oli sujuvaa

Terveystenhoitajaopiskelijat tuntuivat enimmäkseen suhtautuvan avoimin mielin kyselyyn. Kaikki pienryhmät täyttivät pelilautaa ohjeiden mukaisesti ja keskustelivat pienryhmässä. Pelilaudan täyttö sujui sopusoinnussa. Yhteistyö alkulämmittelyssä antoi pohjaa yhteistyöhön joten siinä mielessä ryhmädynamiikka sai hieman apua yhteisessä prosessissa tunnesanojen valitsemisessa.

Terveystenhoitajaopiskelijat kokivat, että kysely

- sujui helposti, tasavertaisesti, nopeasti, yhteisesti, neuvotellen, luontevasti, hyväntuulisesti, yksimielisesti, toisemme tukien, luovasti, hyvässä yhteishengessä, lyhyesti, sujuvaa, helppoa, aikaa vievää, vaikeaa, työläs, haastavaa, lapsellinen, aikaa vievä, ajatusta herättävä, erilainen ja mukava.

Opiskelijoiden reaktiot kyselyyn olivat positiivisia, mutta myös kriittisyyttä näkyi palautteessa, sillä opiskelijoiden mielestä kysely oli myös:

- helppo, tylsä, turha, hyvä, naurettava, yksinkertainen, turhaa aikaa vievä, ei olisi saanut olla valmiita tunnesanoja, silloin olisi herättänyt enemmän keskustelua, levotonta, tehtävän ymmärrys oli haastavaa, miten insinööri liittyi tehtävään,

turhauttava, tarpeeton, väsyneeltä, luovan rönsyleivältä, ryhmähenkeä kasvattava, tasapuolista yhteistyöllä, hervottomalta, askartelulta, kevennys, aikaa vievältä, mutta samalla kysely tasapainotti päivää.

Opiskelijoiden palautteesta nousi myös tarvetta pohtia tunneosaamista ilman valmiita malleja. Tässäkin yhteydessä on pidettävä mielessä, että kyseessä oli opetustilanne koulurakennuksessa ja paikalla oli myös oma opettaja. Samoin kuin insinööriopiskelijoiden yhteydessä oli puhetta, näitäkin ihmisiä olisi mukava haastatella muutaman vuoden työssäolon jälkeen uudelleen.

7. Tulosten analyysiä

7.1 Insinööriopiskelijoiden antamien tulosten tulkintaa

Insinööriopiskelijoiden itselleen ja terveydenhoitajille antamista tunnetaidoista kärkeen nousivat seuraavan taulukon (Taulukko 7) mukaiset tunnetaidot.

Taulukko 3. Insinööriopiskelijoiden antamia tärkeimpiä tunnetaitoja

Insinööriopiskelijoiden antamia tunnetaitoja insinöörille, TOP 6	Luku-arvo	Insinööriopiskelijoiden antamia tunnetaitoja terveydenhoitajalle, TOP 6	Luku-arvo
Innovatiivisuus	78	Taitavuus	69
Paineensietokyky	65	Paineensietokyky	58
Yhteistyöhalukkuus	60	Hienotunteisuus	55
Taitavuus	58	Toisten auttaminen	50
Kärsivällisyys	52	Kärsivällisyys	48
Kiinnostuneisuus	49	Tunnollisuus	39

Insinööriopiskelijoiden itselleen antamat tärkeimmät tunnetaidot olivat *innovatiivisuus*, *paineensietokyky*, *yhteistyöhalukkuus*, *taitavuus*, *kärsivällisyys* ja *kiinnostuneisuus*.

Insinööriopiskelijoiden terveydenhoitajille antamia tunnetaitoja olivat *taitavuus*, *paineensietokyky*, *hienotunteisuus*, *toisten auttaminen*, *kärsivällisyys* ja *tunnollisuus*.

Kun insinööriopiskelijat miettivät tunnetaitojen tarvetta tulevaisuuden työelämässään, oli muutamia sanoja, joita insinööriopiskelijat eivät käyttäneet lainkaan terveydenhoitajille. Sellaisia olivat innovatiivisuus, kilpailuhenkisyys, sitkeys ja vallanhimo. On kiinnostavaa huomata suuri ero esimerkiksi sanan ”innovatiivisuus” kohdalla. Innovatiivisuus oli heidän omassa listassaan pantu kaikkein tärkeimmäksi ominaisuudeksi, mutta ei lainkaan terveydenhoitajille.

Insinööriopiskelijat eivät käyttäneet lainkaan itselleen joitain sanoja, mutta olivat listanneet niitä terveydenhoitajille. Sellaisia sanoja olivat hienotunteisuus, suvaitsevaisuus, rauhallisuus, toisten tukeminen, lempeys, avoimuus ja anteliaisuus. Uutena sanana insinöörit lisäsivät myös sanan sosiaalisuus yhdeksi terveydenhoitajien tarvitsemista tulevan työelämän tunnetaidoista.

Tulokset heijastavat mitä ilmeisimmin suoraan heidän omaa käsitystään tulevasta työstään koneinsinööreinä, sekä käsitystään terveydenhoitajien työstä ja niissä tarvittavista vuorovaikutustaidoista. Voi miettiä, ovatko tulokset vain kliseistä ja stereotypistä ajattelumallia vahvistavia, vai heijastavatko tulokset todellisia eroja tulevan työelämän vaatimuksissa. Lisäksi voi kysyä, miten paljon tässä on ”miesvaltaisten ryhmien mukanaan tuomaa painetta” - halutaan näyttää kaikille ryhmässä oleville sellaisia vastauksia, kuin noin 20-vuotiaan insinööriopiskelijan oletetaan vastaavan. Mitään suoraa todistetta ryhmän sisäisen dynamiikan painostusvaikutuksesta testaustuloksiin eivät testaajat missään vaiheessa kuitenkaan havainneet. Meillä ei ole myöskään tietoa opiskelijoiden keskinäisestä toimintakulttuurista, koska testaustilanne oli suhteellisen lyhyt.

On kuitenkin hyvin mahdollista, että testin kohteena olleet koneinsinööriopiskelijat ovat jo nyt aidosti vastaamiensa mielipiteiden takana. Mielenkiintoista olisi testata lisää nyt testattuja ja haastatella heitä vuosien kuluttua heidän jo toimittuaan jonkin aikaa työelämässä omalla alallaan. Tuolloin työkokemusta keränneenä uskalletaan esittää omia mielipiteitä ja poiketa valtavirran käsityksistä.

7.2 Terveystenhoitajaopiskelijoiden tulosten tulkintaa

Kaikkien ryhmien tulosten koonnista poimittiin 6 tärkeintä tunnesanaa sekä insinööreille ja terveydenhoitajille. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 8) tunnesanat ovat laskettu Laurea-ammattikorkeakoulun testituloksista ”välttämätön tunnetaito” kohdalta eniten kannatusta saaneet sanat.

Taulukko 8. Terveystenhoitajaopiskelijoiden antamia tärkeimpiä tunnetaitoja

Terveystenhoitajien antamia tunnetaitoja terveydenhoitajille TOP 6	Terveystenhoitajien antamia tunnetaitoja insinööreille TOP 6
Positiivisuus	Taitavuus
Suvaitsevaisuus	Paineensietokyky
Yhteistyöhalukkuus	Kilpailuhenkisyys
Ystävällisyys	Neuvokkuus
Rehellisyys	Kiinnostuneisuus
Kiinnostuneisuus	Kärsivällisyys

Terveystenhoitajien itselleen antamat tärkeimmät tunnetaidot tulevaisuudessa ovat yhteisen arvioin mukaan *positiivisuus, suvaitsevuus, yhteistyöhalukkuus, ystävällisyys, rehellisyys ja kiinnostuneisuus*.

Terveystenhoitajien antamien tunnesanojen mukaan insinöörien tärkeimmät tunnetaidot tulevaisuuden työelämässä ovat *taitavuus, paineensietokyky, kilpailuhenkisyys, neuvokkuus ja kiinnostuneisuus ja kärsivällisyys*.

Laurean ammattikorkeakoulun terveystenhoitajaopiskelijat valitsivat neljä yhteistä tunnesanaa välttämättömäksi tunneosaamiseksi molempiin ammatteihin. Tunnesanat *kiinnostuneisuus, yhteistyöhalukkuus, rohkeus ja kielensä hillitseminen* löytyvät molemmista pelilautoista sijoitettuna välttämättömään osaamiseen.

Eri testiryhmien karttojen ulkoasu eroaa radikaalisti kompetenssin sisällä ja näiden välillä, eli ryhmät sijoittelivat tunnekortteja aktiivisesti karttapintaan ja eri kenttiin omilla tavoillaan, mistä voi päätellä tunteiden ja työelämän toimijoitten selkeitä liittymisiä. Tätä kannattaa tutkia tarkemmin. Esimerkiksi “Asiakas”-kentät on lisätty kahteen kolmesta terveystenhoitajien kartoista. Nämä opiskelijat siis selkeästi yhdistävät tunnetaidot nimenomaan asiakastyöhön.

Kaikki kartat olivat hyvin oman näköisiä ja kahdessa kolmesta hoitajien kartoista oli radikaaleja lisäyksiä. Tunnetaidoista ei siis vallinnut stereotyyppistä näkemystä. Tarkas-

ti katsoen joitakin treندهjä työtovereihin, itseen ja esimiehiin suhtautumisesta kyllä voi löytää.

Opiskelijat suhtautuivat positiivisesti ja samalla kriittisesti kyselyyn. Ryhmien vastaukset saatiin ystävällisesti ja yhteistyössä, mihin kannattaa suhtautua varauksella. Chapmanin (2001) mukaan Tuckmannin teoria erittelee erilaisia ryhmän toiminnan vaiheita, joista alussa, kun ryhmä muodostuu, on ”kuherteluvaihe” (forming) ja sitä seuraa myrskyvaihe (storming), jossa ryhmän jäsenet käyvät valtakamppailua ja arvovaltakiistoja. Tässä koetilanteessa aikarajoite esti normaaliin ryhmäprosessiin kuuluvan myrskyvaiheen käynnistymisen. Jos yhteisö pelkää siirtyä kuherteluvaiheesta tekemisen aiheuttamaan myrskyvaiheeseen, se ei pääse eteenpäin ”norming” ja ”performing”-vaiheisiin, eli suorittamaan tehtävää. Opiskelijoiden palautteeseen hyvästä yhteistyöstä ja sopuisuudesta pitää suhtautua varauksella. Lisäksi kysely sijoittui oppimisympäristöön, jolloin kyselyn tulokset voivat peilata oppimiskulttuuria. Kysely toimi kyllä tunneosaamisen merkityksellisyyden herätteenä, joko niin että tunneosaaminen on jo tuttu tai niin että muuttui tutummaksi.

7.3 Molempien opiskelijaryhmien antamia yhteisiä tunnetaitoja

Molempien ryhmien tuloksia yhdistelemällä, saatiin yhteisiksi tulevaisuuden tunnetaidoiksi insinööreille seuraavat tunnetaidot: *taitavuus, kärsivällisyys, paineensietokyky, innovatiivisuus, yhteistyöhalukkuus, kilpailuhenkisyys, neuvokkuus ja kiinnostuneisuus.*

Terveystenhoitajille molemmat verrokkiryhmät antoivat yhteisiksi tulevaisuuden tunnetaidoiksi seuraavat: *positiivisuus, suvaitsevaisuus, yhteistyöhalukkuus, rehellisyys, ystävällisyys, taitavuus, paineensietokyky, hienotunteisuus, toisten auttaminen, kärsivällisyys ja kiinnostuneisuus.*

Kuten edellä todettiin niin Laureassa hoitajat käyttivät insinöörien kartoissa keskimäärin kymmenen sanaa vähemmän kuin oman kompetenssinsa kartoissa. Tästä voi vetää ehkä sellaisen johtopäätöksen, että oman kompetenssin tunnetaitoja on mieluisampaa käsitellä ja siihen uhrattiin enemmän aikaa. Tai onko kyse siitä, että terveydenhoitajat olettivat tunteiden olevan pienemmässä roolissa insinöörien työssä.

Siksi onkin mielenkiintoista todeta, että myös insinööriopiskelijat käyttivät vähemmän tunnesanoja omia tulevaisuuden työelämän tunnetaitoja miettiessään verrattuna heidän terveydenhoitajille antamiinsa sanoihin. Ero ei ollut suuri, mutta ilmeisesti itselle oli helpompi määritellä tunnetaidot, kuin miettiä suhteellisen vieraan toimintaympäristön vaatimuksia. Ainakin testitilanteessa opiskelijat pystyivät paremmin määrittelemään erilaisia itselle eteen tulevia työelämän tilanteita, joissa voisi tunnetaitoja tarvita.

8. Yhteenveto ja ideoita tunnetaitojen opiskeluun tulevaisuudessa

Kehittämistyössämme olemme lähteneet ajatuksesta että tunteilla on suuri merkitys ihmisen elämässä. Opiskelijoiden tunnetaitoihin liittyen myös tutkimuksen tekijöillä oli erilaisia käsityksiä eli esioletuksia tulevaisuuden tunnetaidoista. Toisaalta ajattelimme, että terveydenhoitajat katsovat itsellään olevan hyvät tunnetaidot, mutta epäilevät insinöörien tunnekyvykkyyttä. Osa ryhmästämme oletti, että hoitajat pitävät omaa työtään kutsumusammattina, eivätkä ole kovin kunnianhimoisia, mutta pitävät insinöörejä kunnianhimoisina, innovatiivisina ja itsevarmoina. Muutama ryhmämme jäsen ajatteli, että tunnetaidoilla on suuri merkitys hoitotyössä. Tietysti myös insinööreillä ajateltiin olevan tunteita, mutta että työn sisältö on erilainen tekniikan alalla kuin hoitoympäristöissä. Osa ryhmästämme oletti, että hoitajat analysoisivat tunnesanat suhteessa alan ytimeen, hoitotyö-välittäminen, insinöörityö-keksiminen. Ennakkokäsitystemme mukaan opetussuunnitelmat tukevat tunnetaitojen oppimista eri tavoin ainakin sanallisesti opetusaineiden otsikoina.

Tutkimusprosessin aikana on käyty hermeneuttisen kehän mukaista dialogia tutkimuksen tekijöiden kesken, tunneteorioiden, aineiston ja testiryhmän jäsenten kanssa. Ryhmässämme on ollut myös hermeneutiikan mukainen hyvä tahto ja halu yrittää ymmärtää tunneilmiötä ja tunneosaamista suhteessa tulevaisuuteen ja traditioon. Tämä hyvä tahtotila on auttanut meitä prosessin kriittisissä vaiheissa ja opinnoissamme eteenpäin.

Kuten Skinnari (2008) totesi, tietoisuuden kypsässä vaiheessa alkaa pyrkimys teorioiden integrointiin. Siinä ei ole syytä erottautua ja korostaa omaa paremmuuttaan, vaan on syytä tehdä oikeutta eri näkökulmille ja pyrkiä sitä kautta todellisuuden moniulotteisuuden oivaltamiseen. Tutkimuksen kahden erilaisen metodin kokeilu voi palvella tätä moniulotteisuutta. Analyysin tekninen toteutus toimi kohtuullisesti, vaikka parantamisen aihetta löytyykin. Tämän analyysin perusteella voimme kuitenkin todeta, että jonkun toisen ryhmän on tulevaisuudessa mahdollista perehtyä tarkemmin aiheeseen ja toteuttaa uudenlainen testimenetelmä. Tunnetaitojen opettelun pedagogiikassa on mielestämme paljon tekemistä ja tästä analyysistä saa sitä varten hyvää perustietoa.

Aineiston perusteella huomasimme, että tunnetaitoja tulee käsitellä monipuolisesti osana eri kompetensseja ja eri konteksteja. Ei ole olemassa yhtä tunnetaitoa vaan monia. Lisäksi opiskelijoilla on halu ja kyky oppia tunnetaitoja ja tunnistaa näitä taitoja sekä niiden puutteita. Kun opiskelijat tarkastelivat maailmaa ja valitsevat tunnesanoja osamiseen, ”tunnesalkkuunsa” he ajattelevat omasta näkökulmastaan lähtien. Kuhnin (1994) mukaan tätä voidaan kutsua ”normaalitavaksi” katsella asioita. Se mitä ajattelemme, riippuu siitä mitä valitsemme näkevämmek, mitä arvostamme tai mitä ajattelemme työelämän arvostavan.

Kun refleктоimme Gardnerin (2006) ajattelutaitoja ja tätä kehittämishankkeita, pysymme nostamaan esiin joitakin testin aika esille tulleita asioita.

- 1) Harjoitteleva mieli. Opiskelijoilla näyttää aineiston ja kokemuksemme mukaan olevan harjoitteleva mieli, sillä opiskelijat tunnistavat tunnetaitojen tärkeyden ja ovat halukkaita ja kykeneviä harjoittelemaan niitä. Opettajien asiana on siis kehittää sellaisia oppimistehtäviä, joissa tämä on mahdollista.
- 2) Yhdistelevä mieli. Kyselystä huomaa että opiskelijat valitsevat erilaisia tunnevihteita riippuen tilanteesta, henkilöstä ja asiasta. Opiskelijat myös jakoivat kokemuksiinsa ryhmätehtävän aikana ja yhdistelivät tietojaan.
- 3) Luova mieli. Saimme viitteitä luovasta mielestä karttatehtävissämme, kun koehenkilöt laativat karttoihin omia kenttiä. Opiskelijat myös löysivät uudenlaisia mahdollisuuksia ajatella tunnetaitojen moninaisuutta.
- 4) Kunnioittava mieli. Tämä osa-alue tuli esiin testin kautta hyvin selvästi. Opiskelijat tutuivat olevan aidosti kiinnostuneita toistensa mielipiteistä ja yrittivät ymmärtää heidän tapaansa ajatella.
- 5) Eettinen mieli. Eettisen mielen kehittyminen vaati metatason ajattelukykyä, ajattelu on korkeammalla abstraktioiden parissa. Ihminen arvioi omaa työtään, yhteiskunnan vaatimuksia, toiveita ja tarpeita. Miten voin olla yhteiskunnalle hyödyksi. Opiskelijat osoittivat eettistä mieltä pohtiessaan tulevaa työtään ja arvioi-
dessaan tulevaisuuden tunneosaamista suhteessa asiakkaisiin, työkavereihin,

esimieheen ja itseensä. Opiskelijat miettivät omaa tulevaa työtään myös suhteessa yhteiskunnan vaatimuksiin, toiveisiin ja tarpeisiin. He miettivät myös sitä, mikä heidän paikkansa on yhteiskunnassa.

Opetussuunnitelmien vertailu osoitti kiistattomasti, että insinööreillä tunnetaitoja harjoitellaan paljon vähemmän kuin terveydenhoitajilla, jos ajatellaan kurssien sisältöjä. Insinöörien koulutuksen kuvauksissakin käytetään hyvin välineellistä kieltä. Insinöörit tuntevat sosiaalistuvan suorittajiksi. Hoitajilla tunnetaitoja harjoitellaan sen sijaa paljon eri kursseilla.

Yrityksissä on Saarisen (2001) mukaan yleensä nähty inhimillisten voimavarojen kehittäminen pehmeänä ja liiketaloudellinen kehittäminen taas kovana toimintana. Pehmeiden taitojen mittaaminen on ollut vaikeampaa kuin ns. kovien taitojen osoittaminen. Pehmeiden ja kovien taitojen vastakkainasettelu on osoittautunut harhaanjohtavaksi, ihmisen jakaminen eri osiin ei ole järkevää. Ilman tunnetta kognitiivinen prosessointi kärsii, ilman tunnetta ihminen kadottaa eettistä päättelykykyään. (Saarinen, 2001.)

Työelämän haasteet tunnetaitojen osaamiseen ovat molemmissa ammattiryhmissä suuret. Koneinsinöörin työssä on tärkeä hallita, miten oma asia tulee eri kuulijaryhmille esittää, jotta saa vietyä asioitaan eteenpäin. Koneinsinööri tulee usein palaveriin Excel-muodossa esitettyjen itselleen loogisesti laskettujen ja esitettyjen lukujen kanssa, mutta ei saa asiaansa ”perille” koska ei välttämättä osaa viestiä oikein. Tämän oppimiseen voi mennä monia vuosia työelämässä. Raporttien ”perille menemättömyys” on osaltaan selitettävissä puutteellisilla viestintä- ja vuorovaikutustaidoilla. Käytännön kokemuksella voidaan sanoa, että viestintä- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamiseen tulisi työelämän kokemusten perusteella järjestää enemmän opetusta ja ennen kaikkea käytännön tilanteiden harjoittelua koneinsinöörin tutkinnon yhteyteen nykyistä enemmän.

Maailmassa, jossa olemme kaikki riippuvaisia toisistamme, on suhtauduttava erilaisuuteen ymmärtävästi ja tultava toimeen muiden ihmisten kanssa. Toista ihmistä on arvostettava aidosti, ei ainoastaan suvaittava. Arvostus on aito tapa suhtautua erilaisuuteen. Arvostukseen liittyy aito tahto ymmärtää toista ihmistä. Aristoteleen mukaan ihmisellä tulee olla tahtotila pyrkiä järjen mukaisesti hyvään, mutta tämä vaatii sitoutumista, kiin-

nostuneisuutta ja halua olla yhteistyössä toisten kanssa sekä rohkeutta toimia ja hallita kielensä (Aristoteles IV, 2008).

Ilman riittävää opetusta ja siihen liittyvää käytännön harjoittelua eivät opiskelijoiden viestintä- ja tunnetaidot pysty kehittymään nykyisen työelämän edellyttämälle tasolle. Empatia- ja mentalisaatiokyky voi kehittyä vain todellisessa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, kuten ryhmätyötilanteissa. Sen vuoksi oppimisaihioissa tulisi olla paljon ryhmissä tapahtuvaa toimintaa. Viestintään ja tunnetaitoihin liittyvät harjoitustyöt ovat tietysti tarpeen, mutta tunnetaitoja voisi harjoitella integroidusti eri oppiaineissa valitsemalla yhteistoimintaan perustuvia pedagogisia menetelmiä. Esimerkiksi viestintää voidaan harjoitella kehollisesti vaikkapa draamamenetelmillä. Prosessidraama on tässä hyvin käyttökelpoinen. Paljon viestintää tapahtuu myös ei-sanallisesti elein, ilmein ja kehon liikkein.

Opettajien tulee olla kyvykkäitä ja halukkaita ohjaamaan tunneviestintää ja antamaan sitä koskevaa relevanttia palautetta. Aidot koulun ulkopuolella tapahtuvat oppimistilanteet kannattaa käyttää hyväksi ja laajentaa ymmärrystä eri aloille. Opettajien tulee mielestämme näyttää tunteita eikä yrittää olla ”kivikasvoja”. He voisivat tehdä monialaista yhteistyötä ja olla näin roolimalleja yhteistoiminnasta. Opettajien ja opiskelijoiden yhteisiä tiedonrakenteluprosesseja tulisi kehittää koko ajan. Opettajien tulee ”jalkautua” oppilaiden sekaan ja kannustaa oppilaita kehittämään tunnetaitoja aktiivisesti vertaistensa joukossa ja siis myös opettajien kanssa. Kysymmekin nyt, että olisiko uuden tunnepedagogiikan esiinmarssin aika.

Lähteet

Aristoteles VI. 2008. Nikomakhoksen etiikka. Suomentanut ja selitykset laatinut Simo Knuuttila. Tampere: Tammer-Paino OY.

Bakhurst, D. & Sypnowich, C. 1995. Introduction: Problems of the Social Self. Teoksessa Bakhurst, D ja Sypnowich, C. (Editors) The Social Self. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.

Chapman, A. 2001. Tuckman forming storming norming performing model. Luettu 13.11.2012 osoitteessa
[<http://www.businessballs.com/tuckmanformingstormingnormingperforming.htm>]

Denzin, N.K. & Lincoln Y.S. 2005. Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.), The Sage Handbook of Qualitative Research. Third Edition. London: Sage Publications.

Desmet, P.M.A. 2002. Designing Emotions. Delft University of Technology

Fonagy, P. 1989. On tolerating mental states: theory of mind in borderline personality. Bulletin Anna Freud Centre 12:91-115.

Future to be. 2012. Luettu 14.10.2012 osoitteessa
[<http://www.futuretobe.net/profile.asp>]

Gadamer, H-G. 2005. Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa. (Gesammelte Werke, 2 und 4. Writings from the years 1953-1980). Selected and translated by I. Nikander. Tampere: Vastapaino.

Gardner, H. 2006. Five minds for the future. Boston: Harvard Business Press Book.

Golafshani, N. 2003. Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. The Qualitative Report. Volume 8, Number 4, 597-607. Luettu 16.6.2008 osoitteessa <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR8-4/golafshani.pdf>.

Goleman D. 1990. Tunneäly työelämässä. Otava: Helsinki

Gothóni R. & R. 2007. Ajattelun aarteet. Porvoo: WSOY.

Greene, M. 1986. Philosophy and Teaching. Teoksessa Wittrock, M.C. (Editor) Handbook of Research on Teaching. New York: Macmillan Publishing Company.

Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-M, & Tervaskanto-Mäentausta, T. 2008. Terveystenhoitajan osaaminen. Helsinki: Edita

Haho, A. 2006. Hoitamisen olemus. Hoitotyön historiasta, teoriasta ja tulkinnasta hoitamista kuvaaviin teoreettisiin väittämiin. Oulun Yliopisto. Oulu: Yliopistopaino.

Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2005. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Helsinki: WSOY.

Harju, K. 2002. Johda rohkeaksi! Liiderin arkea kiireorganisaatiossa. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Häkli, J. 1999. Meta Hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen. Tampere: Vastapaino.

Jokela, M. 2012. Suomalaistutkimus: Voimakkaat tunteet tarttuvat ihmisestä toiseen HS-verkkosivut. Luettu 22.10.2012 osoitteessa

[<http://www.hs.fi/kotimaa/Suomalaistutkimus+Voimakkaat+tunteet+tarttuvat+ihmisestä+toiseen/a1305570974581>]

Karma, M. 2012. TUNNETAITO NELJÄSSÄ ORGANISAATIOTYYPPISSÄ. Merkitusten joustavuus yhteisön menestystekijänä. Turun Yliopisto. Luettu 15.10.2012 osoitteessa [<https://www.doria.fi/handle/10024/78687>]

Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, S. 2012. Tunteesta tunteeseen - Ohjaajan opas, Opetushallitus. Luettu 15.10.2012 osoitteessa [http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen/tunnetaitoja_oppii_harjoittelemalla]

Komonen, K. 2002. Työssäoppiminen oppimisympäristönä – Työssäoppimisen pedagogiikka ja organisointi Itä-Suomen työkoulu 2000 -hankkeessa. Kuopion yliopisto. Luettu 12.10.2012 osoitteessa [<http://www.uku.fi/mci/tyokoulu/pdtyokatja.pdf>]

Kuhn, A. 1994. Social organization. Teoksessa B.D. Ruben & J.Y. Kim (Eds.), General systems theory and human communication. Rochelle Park, NJ: Hayden.

Martin, J.N. & Nakayama, T.N. 2007. Thinking dialectically about culture and Communication. In Asante, M.K., Miike, Y. & Yin, J. The Global Intercultural Communication Reader. New York: Routledge.

Mattelmäki, T. 2006. Muotoiluluotaimet – Design Probes. Luettu 14.9.2012 osoitteessa [https://www.taik.fi/kirjakauppa/product_info.php?cPath=23&products_id=110]

Miettinen, K. 2008. Erityisopiskelijan arviointi. Teoksessa Honkanen, E., Kaikkonen, L. & Kotila, H. (toim.) Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. Helsinki: WSOY.

Niiniluoto, I. 2002. Johdatus tieteenfilosofiaan. Kolmas painos. Keuruu: Otava.

OPH, 2009. Autoalan perustutkinto 2009. Luettu 8.9.2009 osoitteessa http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/110502_Autoalan_perustutkinto_2009.pdf]

Pajulo, M. 2004:120:2543-9. Duodecim

Pajulo, M. 2012 Ajattelen toista ihmistä, olen siis ihminen. Helsingin Sanomat 1.6.2012

Raunio, H. 2010. Insinööri on hyvä jätkä, Tekniikka ja talous 24.4.2010. Luettu 22.10.2012 osoitteessa [<http://www.tekniikkatalous.fi/tyo/article398536.ece>]

Rogers, C. R. 1961. On Becoming a Person. A Therapist's View of Psychotherapy 2nd printing. Boston: Houghton Mifflin Company

Routio, P. 2007. Tuote ja tieto. Tuotteiden tutkimus ja kehittäminen. Luettu 17.10.2012 osoitteessa [<http://www2.uiah.fi/projekti/metodi/f00.htm>]

Saarinen, M. 2001. Tunne älysi, älyä tuntevasi. Juva: WS Bookwell Oy.

Senge, P.M. 1999. The Fifth Discipline. Currency: Doubleday

Siipi, H. Artefakti Artikkelin Logos-tietosanakirjassa, Luettu 20. 10. 2012 osoitteessa [<http://www.filosofia.fi/node/4121>]

Simström, H. 2009. Esimiehen tunneälytaidot ja niiden tärkeys kuntahenkilöstön arvioimana. Tampereen yliopisto: Yliopistopaino.

Skinnari, S. 2008. Elämäkoulu – Oppimaan oppimisesta kasvamaan kasvamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

STM. 2000. Monisteita 2000:15 Luettu 15.10.2012
http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/mon20_15/moniste.htm

Suomen käsityön museo. 2012. KANSAKOULU-MUISTELUSALKKU. Luettu 11.11.2012 osoitteessa [<http://www.craftmuseum.fi/esitteet/kansakoulusalkku.htm>]

Suomen mielenterveysseura. 2012. Tunnetaidot auttavat arjessa. Luettu 12.10.2012 osoitteessa [<http://www.vahvistamo.fi/vahvistamo/tunteet/tunnetaidot/>]

Suomen sairaanhoitajaliitto 2012. Sairaanhoitajan työ ja hoitotyö. Luettu 2.11.2012 osoitteessa http://www.sairaanhoitajaliitto.fi/sairaanhoitajan_tyo_ja_hoitotyon/sairaanhoitajan_tyo/2012.

Suomen terveydenhoitajaliitto 2012. Perustietoa koulutuksesta. Luettu 18.10.2012 osoitteessa http://www.terveydenhoitajaliitto.fi/fi/koulutus/perustietoa_koulutuksesta

TAMK Intranet. 2012. TAMK kone ja tuotantotalouden koulutusohjelma, opintosuunnitelma.

Tiedon hakeminen tekstistä. 2012. Luettu 12.10.2012 osoitteessa <http://www2.uiah.fi/projekti/metodi/040.html>

Tontti, J. 2005. Tulkinnasta toiseen. Tampere: Vastapaino.

Vaajakallio, K. 2012. Design games as a tool, a mindset and a structure. Aalto University, School of Arts, Design and Architecture, Department of design.

Vikström, B. 2005. Den skapande läsaren. Lund: Studentlitteratur.

Vilen M., Leppämäki P, Ekström L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Juva: WSOY.

WDC. 2012. World Design capital, Koulutus ja tiede- sivut. Luettu 14.10.2012 osoitteessa [<http://wdchelsinki2012.fi/tags/koulutus-ja-tiede>]

Liite1. Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” -materiaali

TAOKK, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu,
Kehittämishanke, 11TaPeC, Syksy 2012
Kimmo Kouhia, Irja Pietilä, Ann-Marie Suvisaari ja Tarja Toikka

Hyvät opiskelijat

Opiskelemme Tampereen ammattikorkeakoulun opettajankoulutuslaitoksessa (TAOKK) ja yhtenä osana opiskeluamme teemme tutkimuksellisen kehittämishankkeen. Olemme pitkään omassa pienryhmässämme keskustelleet tulevaisuuden kompetensseista eli millaista osaamista tämän päivän opiskelijoilta edellytetään heidän tulevissa ammateissaan.

Monien tutkijoiden mielestä eri alojen osaamiseen tulevaisuudessa liittyvät oleellisesti tunnetaidot, tai sosiaaliset taidot, kuten niitä myös nimitetään. Niitä tarvitaan yrityksissä, organisaatioissa ja yleensä ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Tunnetaitojen hallinta tarkoittaa kykyä tunnistaa, käsitellä ja ilmaista tunteita niin, ettei joudu tunteiden takia itsensä tai toisten kanssa jatkuviin vaikeuksiin.

Kehittämishankkeessamme aiomme kartoittaa tämän päivän opiskelijoiden käsityksiä tulevaisuuden tunnetaidoista erilaisissa ammateissa.

Haluamme pyytää teitä miettimään seuraavaa kysymystä:

Millaisia ominaisuuksia, tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja insinöörit, sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat tarvitsevat tulevassa työelämässään?

Teidän mielipiteenne on meille tärkeä ja siksi pyydämme teitä käyttämään ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” -materiaalia ja toimimaan seuraavilla sivuilla olevien ohjeiden mukaan.

Tämän tutkimuksen tulokset raportoidaan osallistujille joulukuussa 2012.

Avustanne jo etukäteen kiittäen

Kimmo-Kouhia, Irja-Pietilä, Ann-Marie-Suvisaari ja Tarja-Toikka

”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 2 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” -materiaali

TAOKK, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu,
Kehittämishanke, 11TaPeC, Syksy 2012
Kimmo Kouhia, Irja Pietilä, Ann-Marie Suvisaari ja Tarja Toikka

”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku”

*Pelin motto:
Tunnetaidot eli sosiaaliset taidot liittyvät oleellisena osana eri alojen osaamiseen tulevaisuudessa.”*

Ohjeet:

- 1) Muodostakaa isosta ryhmästäne 2-3 hengen pienryhmät.
- 2) Jokainen ryhmä saa **”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkun”**. Salkku sisältää ”pelilaudan”, 2 kirjekuorta, joissa on tunnetaitokortteja ja tyhjiä kortteja, joihin voitte itse kirjoittaa tunnetaitoja, mikäli niitä ei ole ollut valmiina salkun tunnekorteissa. Tunnetaidoilla tarkoitetaan tässä testissä tunnesanojen kuvaamien tunteiden käsittelyn taitoa. Siniset kortit ovat insinöörien ja keltaiset ovat sairaan-/terveydenhoitajien
- 3) Materiaalin avulla on tarkoitus tehdä kaksi tehtävää, osiot **A ja B**.
- 4) **Osiossa A** keskustelkaa pienryhmässänne alla olevasta teemasta:

A) ”Mitä tunnetaitoja insinöörit tarvitsevat tulevassa työelämässään?

- 5) Asetelkaa salkun kortteja (kirjekuori A, siniset kortit) ”pelilaudalle” siten, että teette **15 tunnetaidon paremmuuslistan**. Teidän mielestänne tärkeimmät tunnetaitokortit tulevat pelilaudan ”ERITTÄIN TÄRKEÄ TUNNETAITO” päähän Sitten seuraavaksi tärkeimmät tunnetaidot jne., kunnes olette saaneet syntymään 15 tunnetaidon listan. Mikäli valmiista sanoista ei löydy sopivia, niin teillä on käytössänne myös tyhjiä kortteja, joihin voitte kirjoittaa omia sanojenne.
- 6) Lopuksi liimataa sanat kiinni pelilautaan otsikon ”insinööri” alle.

XXXXXXXXXXXXXXXXX **JATKU SEURAAVALLA SIVULLA** XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 3 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –materiaali

TAOKK, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu,
Kehittämishanke, 11TaPeC, Syksy 2012
Kimmo Kouhia, Irja Pietilä, Ann-Marie Suvisaari ja Tarja Toikka

7) **Osiossa B** keskustelkaa pienryhmässänne alla olevasta teemasta:

B) ”Mitä tunteita sairaanhoitajat tai terveydenhoitajat tarvitsevat teidän mielestänne tulevassa työelämässään?”

8) Toimikaa tässä samoin kuin osiossa A eli asetelkaa salkun kortteja (kirjekuori B, keltaiset kortit) ”pelilaudalle” siten, että teette taas **15 tunnetaidon paremmuuslistan ajatellen sairaan-/terveydenhoitajia**. Teidän mielestänne tärkeimmät tunnetaitokortit tulevat pelilaudan ”ERITTÄIN TÄRKEÄ TUNNETAITO” päähän Sitten seuraavaksi tärkeimmät tunnetaidot jne., kunnes olette saaneet syntymään 15 tunnetaidon listan. Mikäli valmiista sanoista ei löydy sopivia, niin teillä on käytössänne myös tyhjiä kortteja, joihin voitte kirjoittaa omia sanojenne.

9) Lopuksi liimatkaa sanat kiinni pelilautaan otsikon ”sairaan-/terveydenhoitaja” alle.

KIITOS OSALLISTUMISESTA!

Kimmo
Irja
Ann-Marie
Tarja

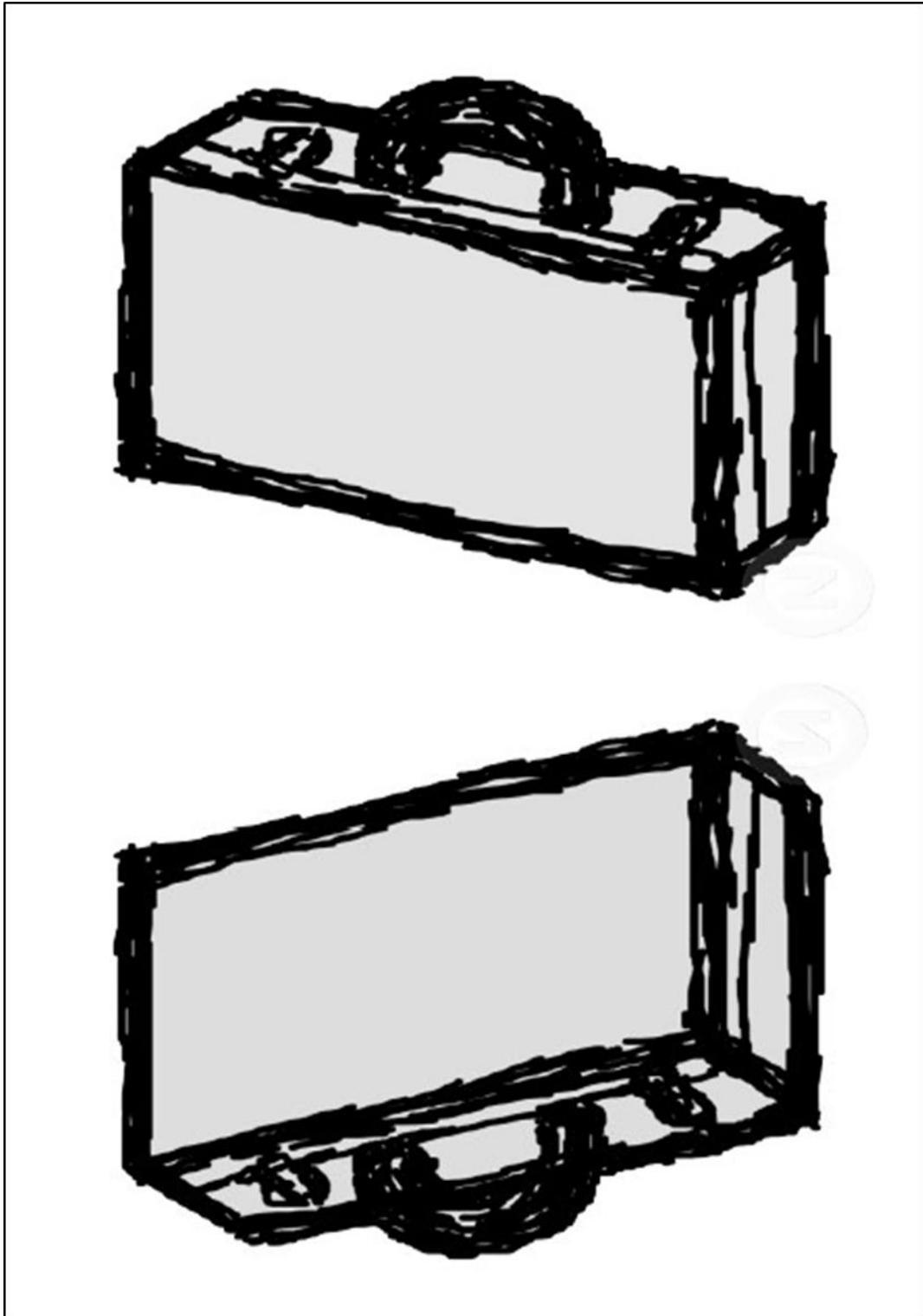
”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 4 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –materiaali

ERITTÄIN TÄRKEÄ TUNNETAITO	
INSINÖÖRI	SAIRAAN-/TERVEYDENHOITAJA

”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 5 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –materiaali

”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 6 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –materiaali

POSITIIVISUUS	OIKEUDENMUKAISUUS
ONNELLISUUS	ONNISTUMISEN ILO
TYYYTYVÄISYYS	NEUVOKKUUS
PETTYMYKSEN SIETO	LOJAALISUUS
YHTEISTYÖHALUKKUUS	TUNTEIDEN NÄYTTÄMINEN
INNOSTUNEISUUS	ROHKEUS
VALLANHIMO	SITKEYS
TUNNOLLISUUS	TOISTEN TUKEMINEN
TOIMINTATARMO	HIENOTUNTEISUUS
TAITAVUUS	AVOIMUUS
TOISTEN AUTTAMINEN	ITSEVARMUUS
SUVAITSEVAISUUS	LEMPEYS
EPÄVARMUUDEN SIETO	LEVOLLISUUS
PAINEENSIETOKYKY	RIEHAKKUUS
RAUHALLISUUS	HILPEYS
RAKASTETTAVUUS	ENERGISYYS
KILPAILUHENKISYYS	KIINNOSTUNEISUUS

”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 7 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –materiaali

KÄRSIVÄLLISYYS

TASAPAINOISUUS

INNOVATIIVISUUS

REHELLISYYS

ASIALLISTUUS

YSTÄVÄLLISYYS

YKSITOIKKOISUUDEN SIETO

ANTELIAISUUS

”KIELENSÄ” HILLITSEMINEN

”(jatkuu)”

Liite 1. sivu 8 (8) Tampereen ammattikorkeakoulussa käytetty ”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –materiaali

TAOKK, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu,
Kehittämishanke, 11TaPeC, Syksy 2012
Kimmo Kouhia, Irja Pietilä, Ann-Marie Suvisaari ja Tarja Toikka

”Tulevaisuuden työelämän tunnesalkku” –testin yhteenveto

Nimi: _____ Ikä: _____ Pvm: _____

1) Millaisissa tilanteissa nämä tunnetaidot mielestäsi ovat erityisen tärkeitä ?

2) Miten pienryhmänne toimi? Miten päätökset syntyivät?

3) Miltä sinusta tuntui tehdä tämä harjoitus? Kirjoita kolme tunnettasi kuvaavaa sanaa.

Liite 2. Laurea-ammattikorkeakoulussa käytetty tunnekarttapohja

